

NAFASI YA NYIMBO ZA INJILI KATIKA FASIHI YA KISWAHILI:

MIFANO KUTOKA KATIKA NYIMBO ZA ROSE MUHANDO

VINCENT STANLEYLIWACHI

**TASINIFU ILIYOWASILISHWA KUKAMILISHA MASHARTI YA
SHAHADA YA UZAMILI KATIKA KISWAHILI YA CHUO KIKUU HURIA**

CHA TANZANIA

2015

ITHIBATI

Aliyeweka saini hapa chini anathibitisha kuwa ameisoma Tasnifu hii iitwayo:

“Nafasi ya Nyimbo za Injili katika Fasihi ya Kiswahili: Mifano Kutoka katika Nyimbo za Rose Muhando”,na kupendekeza ikubaliwe na Chuo Kikuu Huria cha Tanzania kwa ajili ya kukamilisha masharti ya Shahada ya Uzamili katika Kiswahili ya Chuo Kikuu Huria cha Tanzania.

.....
Prof. Emmanuel Mbogo

(Msimamizi)

.....
Tarehe

HAKIMILIKI

Hairuhusiwi kuiga au kunakili kwa njia yoyote ile, iwe kazi nzima au sehemu ya kazi hii bila kibali cha maandishi cha Mkuu wa Kurugenzi ya Taaluma za Uzamili, kwa niaba ya Chuo Kikuu Huria cha Tanzania, isipokuwa kwa shughuli halali, kama vile kwa ajili ya utafiti, kujisomea au kufanya marejeo ya kitaaluma.

IKIRARI

Mimi **Vincent StanleyLiwachi**, nathibitisha kwamba tasinifu hii ni kazi yangu halisi na kwamba haijawahi kuwasilishwa na haitawasilishwa katika Chuo Kikuu kingine chochote kwa ajili ya masharti ya kupata shahada yoyote.

.....

Saini

.....

Tarehe

TABARUKU

Kazi yangu hii ninaitabaruku kwa wazazi wangu, marehemu Baba yangu, Mzee Stanley Mtokambali Milinga; Mama yangu, Josephine Ngengelewani Mbunda; watoto wangu, Weston Vincent Liwachi, Stanley Vincent Liwachi; na ndugu zangu wote wa damu na familia yote ya Mtokambali Milinga na waumini wote wacha Mungu.

SHUKRANI

Mungu na ashukuriwe kwa ukamilisho wa kazi hii. Nawashukuru watu wote walionisaidia na ushirikiano wao katika kuifanikisha kazi hii kwa njia moja au nyingine. Mungu awabariki kwani mchango wao ni wathamani kwangu kwa kuwapote ni wathamani kwangu kwa kuwapotezea muda wao, gharama na usingizi wao kutokana na kuaacha shughuli zao na kunisaidia.

Namshukuru msimamizi wangu wa tasnifu hii ya shahada ya uzamili Profesa Emmanuel D.Y. Mbogo ambaye kwa kutumia wakati wake mwingi kunielekeza kunishauri na kunitia moyo katika hatua zote za ukamilishaji wa kazi hii. Mungu ambariki sana.

Pia napenda kuwashukuru walimu walioniwezesha hasa profesa Tigiti Yusufu Sengo ambaye hakuchoka na kusita kunihimiza na kunijengea msingi imara wa kuipenda na kulithamini somo la Kiswahili na lugha ya Kiswahili kwa ujumla. Mungu ampe neema siku zote.

Kadhalika shukurani zangu za pekee nazitoa kwa ngugu yangu mpendwa Dokta Hadija Jilala ambaye amenisaidia sana kupitia baadhi ya maelekezo katika kuboresha lugha ya Kiswahili na kunihimiza bila kuchoka ili niweze kukamilisha tasnifu hii. Mungu amzidishie fadhila zake kwa kujitoa kwake kwa moyo mkunjufu wa kuwasaidia wengine. yeye ni mtu muhimu sana kwangu.

Namshukuru muimbaji walinjili Rose Mhando kuniruhusu nifanye kazi hii kwa uhuru. Sitasahau kuishukuru sana familia ya Stanley Milinga Mtokambali Liwachi,

watoto wangu Westone na Stanley Milinga Liwachi, mama yangu mpendwa Josephina MillingaNgengelewani Mbunda, pamoja na shemeji zangu hasa Michael Haule na Winfred Mangonda na Waumini na Mchungaji wa Kanisa la EAGT Songea Lizabani, pamoja na Habiba Badru kuweza kunivumilia katika kipindi chote cha masomo yangu na Ushirikiano wao kwangu.

Mwisho natoa shukrani zangu kwa Walimu na Wafanyakazi wote wa Chuo Kikuu Huria kwanjia moja au nyingine kuweza kufanikisha malengo ya wanafunzi hadi kutimiza mafanikio na malengo yao.

Mungu awabariki sana.

Aksante.

IKISIRI

Utafiti huu unahusu nafasi ya nyimbo za Injili katika fasihi ya Kiswahili: mifano kutoka katika nyimbo za Rose Muhando. Lengo kuu la utafiti huu lilikuwa nikuchunguza nafasi ya nyimbo za Injili katika fasihi ya Kiswahili kwa kutumia mifano ya nyimbo za Rose Muhando ili kuonesha jinsi msanii anavyotumia lugha kisanii katika nyimbo zake na kuibua dhamira za nyimbo hizo. Utafiti huu ulitumia mbinu tatu za ukusanyaji wa data ambazo ni; usomaji wa machapisho, usaili na majadiliano ya vikundi. Aidha, sampuli ya utafiti huu iliteuliwa kwa kutumia mbinu ya uteuzi wa madhumuni maalum. Uchambuzi wa data ulifanyika kwa kutumia mbinu ya uchambuzi maudhui. Utafiti huu pia umetumia nadharia ya simiotiki na kihemantiki katika kuchunguza, kuchambua na kujadili data za utafiti huu. Matokeo ya utafiti huu yamedhihirisha kuwa, msanii anatumia vipengele vya lugha kisanii katika kuwasilisha dhamira mbalimbali zinazosawiri uhalisia wa jamii. Aidha, matokeo yanaonesha kuwa, nyimbo za Injili zina mchango mkubwa katika fasihi ya Kiswahili. Kazi yoyote ya fasihi huwa na dhima ya kufunza, kuadibisha, kuburudisha, kukosoa, kuelimisha na kuonya jamii. Hii ina maana kuwa, kazi ya fasihi huibua uhalisia wa maisha ya jamii ambayo imemzaa, imemlea na kumkuza msanii wa kazi ya fasihi. Utafiti huu ulibaini kuwa, nyimbo za Injili kama kazi za fasihi huwasilisha uhalisia ulio ndani ya jamii, huelezea maisha ya jamii na kuyahusisha na maisha baada ya uhai. Kwa hiyo, data za utafiti huu zilidhihirisha kuwa nyimbo za Injili si kwamba zinahusu dini tu bali ni nyimbo ambazo zina dhima ya kifasihi katika jamii. Nyimbo hizi huelimisha, huonya, huadibu na pia huburudisha jamii. Hii ina maana kuwa, watu ndani ya jamii hutumia nyimbo za Injili.

YALIYOMO

ITHIBATI.....	ii
HAKIMILIKI.....	iii
IKIRARI	iv
TABARUKU	v
SHUKRANI	vi
IKISIRI	viii
ORODHA YA MAJEDWALI.....	xiii
ORODHAYA VIAMBATANISHI	xiv
SURA YA KWANZA.....	1
UTANGULIZI WA JUMLA.....	1
1.1 Utangulizi	1
1.2 Usuli wa Tatizo la Utafiti	1
1.3 Tatizo la Utafiti	4
1.4 Malengo ya Utafiti	4
1.4.1 Lengo Kuu la Utafiti	5
1.4.2 Malengo Mahususi	5
1.5 Maswali ya Utafiti	5
1.6 Umuhimu wa Utafiti.....	5
1.7 Mipaka ya Utafiti	6
1.8 Uzingativu wa Masuala ya Kiitikeli	7
1.9 Muundo wa Tasnifu	9
1.10 Hitimisho	9

SURA YA PILI.....	10
MAPITIO YA MAANDIKO TANGULIZI NA KIUNZI CHA NADHARIA....	10
2.1 Utangulizi	10
2.2 Tamathali za semi.....	10
2.2.1 Ishara	11
2.2.2 Taashira	11
2.2.3 Tashibiha	11
2.2.4 Tashihisi	12
2.2.5 Taswira	12
2.2.6 Sitiari	12
2.3 Tafiti Tangulizi Katika Nyimbo	13
2.4 Pengo la Kimaarifa.....	17
2.5 Mweka Wa Kinadharia.....	17
2.5.1 Nadharia ya Simiotiki.....	17
2.5.3 Nadharia ya Hementiki.....	18
2.6 Hitimisho	20
SURA YA TATU	22
MBINU ZA UTAFITI.....	22
3.1 Utangulizi	22
3.2 Eneo la Utafiti	22
3.3 Kundi lengwa	23
3.4 Usampulishaji na Mbinu za Usampulishaji.....	25
3.4.1 Mbinu ya Uteuzi wa Madhumuni Maalum	25
3.4.2 Mbinu ya Uteuzi Rahisi.....	26

3.5.1	Mbinu za Ukusanyaji wa Data	27
3.5.1	Mbinu ya Mapitio ya Maandiko	27
3.5.2	Mbinu ya Usaili	28
3.5.3	Mbinu ya Majadiliano ya Vikundi	30
3.6	Zana za Utafiti	31
3.6.1	Shajara	31
3.6.2	Kompyuta Pakatwa	31
3.6.3	Kinasa Sauti	31
3.7	Uchambuzi wa Data	32
3.8	Hitimisho	33
	SURA YA NNE.....	34
	UWASILISHAJI NA UCHAMBUZI WA DATA ZA UTAFITI.....	34
4.1	Utangulizi	34
4.2	Kubainisha Vipengele vya Lugha katika Nyimbo Teule za Rose Muhando .	36
4.2.1	Mjadala wa Vipengele vya Lugha Katika Nyimbo Zilizoteuliwa.....	38
4.2.1.1	Matumizi ya Sitiari.....	38
4.2.1.2	Tashihisi	40
4.2.1.3	Matumizi ya Tashibiha.....	41
4.2.1.4	Matumizi ya Takriri	44
4.2.1.5	Matumizi ya Taswira	45
4.2.1.6	Matumizi ya Misemo	46
4.2.1.7	Matumizi ya Ishara.....	46
4.3	Hitimisho	47
4.4	Kubainisha Dhamira Zinazojitokeza Katika Nyimbo Teule	47

4.4.1	Wema na Huruma.....	49
4.4.2	Dhamira ya Ujasiri na Kujiadini	51
4.4.3	Dhamira ya Hofu na Uwoga.....	52
4.4.4	Dhamira ya Kiburi na Jeuri	52
4.4.5	Dhamira ya Imani	53
4.4.6	Dhamira ya Maisha na Kuishi	54
4.4.7	Dhamira ya Uhuru na Kujikomboa	56
4.4.8	Dhamira ya Amani	58
4.4.9	Dhamira Ujinsia	59
4.4.10	Dhamira ya Athari Hasi za Utandawazi.....	60
4.4.11	Dhamira ya Wema.....	62
4.4.12	Dhamira ya Usaliti	62
4.6	Kutathimini Nafasi ya Nyimbo za Injili Katika Fasihi ya Kiswahili	64
4.7	Hitimisho	66
	SURA YA TANO	67
	MUHTASARI, HITIMISHO NA MAPENDEKEZO.....	67
5.1	Utangulizi	67
5.2	Muhtasari.....	67
5.3	Hitimisho	71
5.4	Mapendekezo	72
	MAREJEREO	72
	VIAMBATANISHI	75

ORODHA YA MAJEDWALI

Jedwali Na. 4.1: Vipengele vya Lugha Katika Nyimbo za Rose Mhando.....	36
Jedwali Na. 4.2: Vipengele vya Lugha katika Nyimbo za Rose Mhando.....	47

ORODHAYA VIAMBATANISHI

Kiambatanishi Na. I: 5:01 Ndivyo Ulivyo	75
Kiambatanishi Na. II: 5:02 Wimbo Woga Wako.....	77
Kiambatanishi Na. III: 5:03 Wimbo: Utamu wa Yesu	81
Kiambatanishi Na. IV: 5:04 Wimbo: Achia.....	84
Kiambatanishi Na. V: 5:05 Wimbo Raha Tupu.....	86
Kiambatanishi Na. VI: 5:06 Wimbo: Tamalaki	87
Kiambatanishi Na. VII: 5:07 Wimbo: Kamata Pindo	89
Kiambatanishi Na. VIII: 5:08 Wimbo Imbeni na Kusifu.....	91
Kiambatanishi Na. IX: 5:09 Tenda Wema.....	93
Kiambatanishi Na. X: 5:10 Wimbo Raha	96
Kiambatanishi Na. XI: 5: 11 Wimbo Face Book	97
Kiambatanishi Na. XII: 5:12 Wimbo: Nibebe	100

SURA YA KWANZA

UTANGULIZI WA JUMLA

1.1 Utangulizi

Sura hii ni sura tangulizi ambayo inatoa mwongozo wa utafiti huu. Katika sura hii vipengele mbalimbali vinajadiliwa ili kuibua tatizo la utafiti. Vipengele vinavyojadiliwa ni usuli wa tatizo la utafiti, tamko la tatizo la utafiti, malengo ya utafiti, maswali ya utafiti, umuhimu wa utafiti, mipaka ya utafiti, uzingativu wa kimaadili, muundo wa tasnifu na hitimisho.

1.2 Usuli wa Tatizo la Utafiti

Nyimbo za Kiswahili zimepiga hatua kubwa ya maendeleo kwani ni sanaa inayopambanuliwa kwa nyimbo, mashairi na tenzi. Wimbo ni utanzu mmoja wapo katika utanzu mkubwa wa shairi (taz. Mulokozi, 1996) kwa maana hiyo, wimbo ni utanzu wa fasihi simulizi amabo husimuliwa kwa kutumia mdomo. Hapa ina maana kwamba, wimbo hutungwa kwa lengo la kuimbwa na lazima uimbike kwa kufuata mpangilio maalumu wa sauti. Kwa hiyo, wimbo ni kazi ya sanaa itumiayo lugha kisanii katika kuwasilisha ujumbe wa kazi ya fasihi. Agharabu, mtunzi wa wimbo hutumia wimbo kama mbinu ya kisanii kuwasilisha maudhui yake. Mambo yanayotambulisha nyimbo ni kuwepo kwa muziki wa sauti ya muimbaji, muziki wa ala, maneno yanayoimbwa, hadhira inayoimbwa na muktadha unaofungamana na wimbo huo.

Uchunguzi uliokwisha fanywa na wataalamu wa arudhi ya Kiswahili umethibitisha kwamba chanzo cha asili ya ushairi wa Kiswahili ni nyimbo (Abed, 1965), nyimbo

hizo zilikuwa zikiimbwa katika magoma ya harusi, katika pungwa, katika sherehe za jando na unyago, wakati wa kufanya kazi zenyewe zilipokuwa zinafanywa kwa ushirikiano katika kuwabembeleza Watoto, wa majonzi n.k.

Muruka (2001) anasema ushairi (nyimbo) ni maneno yanayoelezea hisia za binadamu, fikra na mawazo yalipangwa kwa mpango maalumu uitwao beti kimantiki, vielezea vya nyimbo wa maneno tu, bali nyimbo ni sanaa ya lugha, lazima maneno yanapoelezea hizo hisia na fikra yawe mateule yaliyofinyangwa na kusukwa kwa madhumuni na mvuto unaopendezesha mwimbaji na kumvutia msikilizaji.

Ni kweli ulipo kwamba nyimbo zina umuhimu mkubwa kwa maisha ya binadamu na huambatana na matukio mbalimbali kama vile sherehe za dini, harusi, mikutano mbalimbali kulingana na mahitaji ya tukio na jamii. Jambo la muhimu ni kwamba lazima nyimbo iwe na ujumbe unaoeleweka na kulenga jamii husika. Austin (1968) anaeleza kuwa nyimbo zinaimbwa kwa lengo la kuelezea jambo linalomkera mtu miongoni mwa jamii yake.

Kipury (2002) anasema kwa hali yoyote iwayo nyimbo haziwezi kuepuka kueleza falsafa ya maisha ya watu wa jamii inayohusika, imani, hulka na desturi zao. Maelezo hayo yanatupatia ukweli kwamba nyimbo si ya mwimbaji mtunzi pekee bali ni ya jamii nzima. Kinachoimbwa ni lazima kitokane na jamii kwa sababu nyimbo zinaangalia maelezo ya maisha ya jamii.

Hamadi na wenzake (1972) ameeleza kuwa nyimbo ni mashairi mafupi ambayo hujitokeza katika sehemu nyingi za jamii. Nyimbo inaweza kuwa na ubeti mmoja au

zaidi. Na nyimbo huweza kuimbwa na kucheza kwa kutumia muziki au kipekee. Zipo nyimbo za aina nyingi, za dini, nyimbo za Injili, nyimbo za siasa n.k. Kwa ujumla nyimbo huwa na dhima katika jamii kama ilivyo kazi yoyote ya fasihi. hii ina maana kuwa, nyimbo; huburudisha, huonya, hufunza, huomboleza, uhimiza kazi na kutia hamasa ya jambo fulani.

Frencher (1962) anasema nyimbo ni mazungumzo yanayoimbwa na mtu au kundi la watu fulani baada ya kusukumwa na nguvu maaalumu. Hata hivyo mawazo hayo hayawezi kutolewa kwa hadhira kwa njia ya mazungumzo ya kaida na kuleta madhara yaliyokusudiwa. Anasisitiza kuwa mawazo ya mwanadamu hutokana na nguvu maalumu iliyozingirwa ya wakati huo kama vile uchungu, mashaka, woga, kicheko, masikitiko, furaha n.k. binadamu awapo na mawazo mengi kichwani hujihisi kuathirika kwa namna Fulani yaani si kwa hiari yake. Hali hiyo hujikuta kuwa na mawazo akilini yanayounda wimbo.

Nyimbo za Injili ni za muda mrefu ingawa hazina umaarufu kama nyimbo zingine za muziki kama vile muziki wa taaribu au bongo fleva n.k. Nyimbo za Injili asili yake ni imani ya dini ya kikristo. Katika muktadha wa kanisani na dini ya kikristu mara nyingi nyimbo za Injiri hutumiwa kwa dhima; mahitaji ya kiroho na kimwili katika kufundisha, kuonya, kufariji, burudani na hata maslahi kwa jamii na watu binafsi.

Hata hivyo, inaonekana nyimbo hizi zina nafasi kubwa katika fasihi ya Kiswahili. ingawa bado hoja hii haijathibitishwa, tuliona ipo haja ya kufanya utafiti wa kina kuonesha nafasi ya nyimbo za Injiri katika fasihi ya Kiswahili. je, lugha inayotumika

katika nyimbo hizo imelenga kutoa mafunzi ya dini tu? je. Nyimbo hizi zina dhamira zingine kuhusu matukio ya kijamii? Kwa hiyo, kutokana na maswali hayo utafiti huu ulifanya utafiti ili kubaini nafasi ya nyimbo za Injili katika fasihi ya Kiswahili kwa kutumia mifano ya nyimbo za Rose Mhando.

1.3 Tatizo la Utafiti

Tafiti mbalimbali na uhakiki zimefanywa katika nyimbo za Injili katika vipengele vya Kifani na Kimaudhui miongoni mwa watafiti hao ni Kassau Mue (2013), na Justine George (2014). Watafiti wote hawa wanatazama vipengele vya kifani na kimaudhui ujumla wake. Kutokana na uelewa wangu hakuna hata mtalamu mmojawapo aliyeshughulikia kipengele cha nafasi ya nyimbo za Injili katika fasihi ya Kiswahili.

Kwa hiyo, pengo hili ndilo lililotoa hamasa ya kufanya utafiti huu. Kama tulivyoeleza hapo awali kuwa nyimbo zina dhima maalumu katika jamii. Swali ambalo tunajiuliza hapa ni je nyimbo za Injiri zina dhima kwa jamii yote ama jamii ya waumini wa dini ya kikiristo tu? je nyimbo hizi zina nafasi gani katika fasihi ya Kiswahili? Kazi yoyote ya fasihi hutumia lugha kisanii katika kuwasilisha maudhui ya kazi yake katika jamii. Je, nyimbo za Injiri zinatumia lugha kisanii? Kwa hiyo, tatizo la utafiti huu ni kuchunguza nafasi ya nyimbo za Injiri katika fasihi ya Kiswahili ili kuona ni jinsi gani nyimbo hizo zinatumia sanaa ya lugha katika kuibua dhamira za kifasihi katika jamii.

1.4 Malengo ya Utafiti

Utafiti huu una malengo ya aina mbili ambayo ni; lengo kuu na malengo mahususi

1.4.1 Lengo Kuu la Utafiti

Lengo kuu la utafiti huu ni kuchunguza nafasi ya nyimbo za Injiri katika fasihi ya Kiswahili kwa kutumia mifano ya nyimbo za Rose Muhando ili kuonesha jinsi msanii anavyotumia lugha kisanii katika nyimbo zake na kuibua dhamira za nyimbo hizo.

1.4.2 Malengo Mahususi

Utafiti unajumla ya malengo mahususi Matatu:

- (i) Kubainisha vipengele vya lugha katika nyimbo teule za Rose Muhando
- (ii) Kubainisha dhamira zinazoibuliwa na vipengele vya lugha vinavyobainisha katika lengo Na (1) katika nyimbo teule za Rose Mhando
- (iii) Kutathimini nafasi ya teule katika fasihi ya Kiswahili

1.5 Maswali ya Utafiti

Utafiti huu unaongozwa na maswali makuu matatu ambayo ni;

- (i) Je, ni vipengele vipi vya lugha vinavyojitokeza katika nyimbo teule za Rose Muhando
- (ii) Je, ni dhamira zipi zinazoibuliwa katika nyimbo teule za Rose Mhando
- (iii) Je. Nyimbo hizo zina nafasi gani katika fasihi ya Kiswahili

1.6 Umuhimu wa Utafiti

Utafiti huu una umuhimu mkubwa katika taaluma ya Fasihi ya Kiswahili. kwa kuibua na kuonesha nafasi ya nyimbo za Injiri katika utafiti huu tutaweza kuonesha ni jinsi gani nyimbo za Injiri zinachangia katika ukuzaji wa fasihi ya Kiswahili na pia katika kuibua matatizo ya jamii. Hivyo basi, utafiti huu unaweza kusaidia kufanyika

kwa tafiti nyingine zaidi kutokana na mahitimisho yaliyofikiwa. Wanafunzi na Wahakiki mbalimbali wa lugha wataelewa upekee wa maandishi katika utenzi wa vipengele vya lugha kifani na kimaandishi katika ujenzi wa kazi za fasihi hususani katika nyimbo za Injili.

Vilevile utafiti huu utaweza kutumika kama rejeleo na chachu ya tafiti nyingine katika fasihi na Lugha. Aidha, mapendekezo ya tafiti zijazo katika maeneo ambayo utafiti huu haukuweza kuyagusa kutokana na malengo mahsusi ya utafiti huu, yatasaidia kuwapa mwongozo watafiti wengine ili kuzalisha tafiti nyingi zaidi katika lugha na Fasihi ya Kiswahili hususani nyimbo za Injiri.

1.7 Mipaka ya Utafiti

Utafiti huu ulijikita katika kuchunguza nafasi ya nyimbo za Injiri katika fasihi ya Kiswahili. Tanzania kuna nyimbo watunzi na waimbaji wengi wa nyimbo za Injiri lakini katika utafiti huu tuliamua kutumia mifano ya nyimbo za Rose Mhando tu. Sababu ya kuamua kutumia nyimbo hizo ni kwamba zinapatikana kiurahisi na pia ni mtunzi ambaye amekuwa maarufu sana kwa Tanzania na nchi za jirani kama vile Kenya, Uganda, Burundi, Rwanda na Afrika kusini. Kwa utafiti huu ulishughulikia nyimbo za Rose Mhando tu. Nyimbo za watunzi wengine hazikutumika katika utafiti huu.

Rose Mhando kama msanii mpaka sasa ana nyimbo zaidi ya kumi katika utunzi wake tangu alipoanza kutunga na kuimba nyimbo za injiri. Si rahisi kushughulikia nyimbo zote katika utafiti huu. Kwa hiyo, utafiti huu utashughulikia nyimbo kumi na mbili tu ambazo ni:

Shikilia Pindo, Raha tupui, Utamu wa Yesu, Nibebe, Ndivyo Ulivyo, Achia, Woga wako, Facebook, Tenda Wema na Tamalaki. Raha, Imbeni na kusifu

1.8 Uzingativu wa Masuala ya Kiitikeli (Kimaadili)

Hiki ni kipengele kinachohusika na masuala ya kimaadili katika utafiti na namna mtafiti alivyoweza kuyazingatia kabla ya utafiti, wakati na baada ya kukusanya data. Padgett (2002), anafafanua masuala ya kimaadili ambayo huweza kuibuka na yanayopaswa kuzingatiwa katika aina zote za utafiti. Masuala hayo ni pamoja na kuomba idhini na ruhusa ya kufanya utafiti katika maeneo ya utafiti, usiri, uwazi, ushiriki wa hiari kwa wahojiwa, utiifu na uvumilivu.

Utafiti huu ulihusisha watu na asasi mbalimbali. Inaeleweka kuwa, kila asasi huwa na utaratibu na kanuni zake. Kwa hiyo haikuwa rahisi kwa mtafiti kuingia katika asasi hizo bila kuwa na kibali maalumu kinachomtambulisha na kuonesha uhalali wa kuwa katika eneo hilo. Kwa hiyo kabla ya kuanza utafiti mtafiti aliomba kibali maalumu kutoka Chuo Kikuu Huria. Kibali hicho kilimsaidia mtafiti kuingia katika maeneo ya utafiti.

Suala lingine la kimaadili lililozingatiwa katika utafiti huu ni kuomba ridhaa ya watafitiwa kutoa data na kushiriki katika utafiti huu kwa hiari yao. Schutt (2006), anaeleza kuwa ni muhimu sana washiriki wa utafiti wakashiriki kwa kujitolea bila kulazimishwa. Katika utafiti huu, mtafiti aliwaomba washiriki wake kushiriki kwa hiari na kwa kujitolea katika kutoa data za utafiti huu. Wahojiwa walioshiriki katika kutoa data za utafiti huu, walitoa data hizo kwa hiari bila kushinikizwa na mtafiti. Hii

ilisaidia kurahisisha zoezi zima la utafiti na shughuli ya ukusanyaji wa data za utafiti huu.

Utafiti huu ulihusisha zana mbalimbali za kukusanyia data kama vile; kinasa sauti CD na kanda mbalimbali za nyimbo za Rose Mhando. Kinasa sauti kilitumika ili kurekodi mazungumzo wakati wa usaili na mtunzi na pia wakati wa majadiliano ya vikundi. Kwa hiyo, utafiti huu ulizingatia maadili ya matumizi ya zana hizo. Kwa mfano, kabla mtafiti hajaanza kurekodi mazungumzo alaiwashirikisha watafitiwa kwa kuwaeleza lengo la kutumia kifaa hicho huku akihusianisha na lengo kuu la utafiti huu. Kwa hiyo, washiriki walikubali kurekodiwa kwa ridhaa yao bila kulazimishwa.

Kwa kufanya hivi, ilikuwa rahisi kupata data za kutosha ambazo pia zilihifadhiwa katika kinasasauti, data hizi zilimsaidia mtafiti kuzirejelea wakati wa uchambuzi kila alipo zihitaji. Speziale na Carpenter (2006), wanaeleza kuwa data za utafiti za usaili zinaweza kuhifadhiwa katika vitu mbalimbali kama vile kinasasauti, maandishi, tepurekoda, picha za video, na picha. Hivyo, vitu vyote vyenye uwezo wa kumtambulisha mhojiwa lazima vihifadhiwe kwa uangalifu wakati wa ukusanyaji wa data mpaka mwishoni mwa utafiti.

Suala lingine la kimaadili lililozingatiwa wakati wa kukusanya data za utafiti huu ni usiri. Mtafiti alizingatia pia suala la usiri kwa kuwaahidi na kuwahakikishia washiriki wa utafiti huu, ambao walishiriki katika usaili kuwa, data walizozitoa zitakuwa ni siri ya mtafiti na mhojiwa na zitatumika kwa ajili ya malengo ya utafiti huu.

1.9 Muundo wa Tasnifu

Tasnifu hii ina sura tano. Sura ya kwanza ni sura tangulizi ambayo inatoa utangulizi wa jumla wa utafiti na kuibua tatizo la utafiti. Sura ya pili inachambua na kujadili mapitio ya maandiko yanayohusiana na utafiti huu na hatimaye kuibua pengo la kimaarifa. Aidha, katika sura hii kiunzi cha nadharia kilichoongoza uchunguzi, uchambuzi na mjadala wa data za utafiti huu kinajadiliwa. Sura ya tatu inafafanua na kujadili mbinu za utafiti zilizotumika katika utafiti. Sura ya nne inahusu uchambuzi, uwasilishaji na mjadala wa data na matokeo. Sura ya tano inatoa muhtasari, mapendekezo na hitimisho la utafiti huu.

1.10 Hitimisho

Sura hii imetoa utangulizi kwa kubainisha mambo mbalimbali yanayohusiana na utafiti uliofanyika. Mambo hayo ni pamoja na usuli wa tatizo, tamko la tatizo la utafiti, malengo ya utafiti, maswali ya utafiti, umuhimu wa utafiti, mipaka ya utafiti, uzingativu wa maswala ya kiitikeli na mpangilio wa tasnifu.

SURA YA PILI

MAPITIO YA MAANDIKO TANGULIZI NA KIUNZI CHA NADHARIA

2.1 Utangulizi

Sura hii inahusu mapitio ya maandiko tangulizi yanayohusiana na mada ya utafiti. Sura hii ina sehemu kuu mbili. Sehemu ya kwanza inahusu maandiko tangulizi na sehemu ya mbili inahusu kiunzi cha nadharia. Katika sehemu ya kwanza mjadala umejikita katika vipengele vya tamathali za semi, tafiti tangulizi katika nyimbo za Injili na pengo la kimaarifa. Sehemu ya pili imeelezea na kujadili kiunzi cha nadharia ya utafiti iliyoongoza utafiti huu.

2.2 Tamathali za semi

Tamathali za semi ni vifananisho au viwakilisho vya dhana fulani kwa dhana nyingine tofauti au zinazofanana, Mulokozi na kahigi (1979) wanaeleza kwamba tamathali zinazotumika zaidi katika ushairi ni tashibiha, tashihisi, kejeli na sitiari. Tamathali za semi ni usemi wenye kupanua, kupunguza, au kubadilisha maana dhahiri au za kawaida za maneno ili kuleta maana maalumu ya kishairi iliyokusudiwa na mtunzi.

Msokile (1993) anaeleza kwamba tamathali za usemi ni maneno, nahau, au semi ambazo hutumiwa na waandishi wa jeshi ili kutia nguvu na msisitizo katika maana mtindo na pengine sauti katika maandishi hayo. Tamathali za usemi vilevile kutumiwa kwa kupamba kazi ya sanaa ya kifasihi kwa kuongeza utamu wa lugha. Hivyo katika utafiti huu tumechunguza vipengele vya lugha ambavyo vimejikita katika uhamishaji wa maana kutoka katika dhana moja kwenda nyilngine ili ujumbe uliokusudiwa kwa hadhira uwasilishwe.

2.2.1 Ishara

Senkoro (1982) anaeleza kuwa, ishara ni dhana au mawazo mbalimbali yanayotumiwa na washaini na wanafasihi mbalimbali katika kazi zao kuwakilisha vitu, dhana au mawazo mengine. Katika utafiti huu tumeongelea juu hya ishahra zinazopatikana katika nyimbo teule za Injili za ya Rose Muhando na kuonesha maoni yetu chini ya nadharia ya Simiotiki zinazowakilisha au zinaeleza nini katika Mukadha wa kijamii huku tukihusisha masuala ya nyimbo za Injili za Rose Muhando.

Utafiti uliofanywa utawasaidia wasomaji kupata mwanga wa kuelewa mchango wa nyimbo za Injili za Rose Muhando katika kukuza lugha ya Kiswahili na kutambua umuhimu wake wa vipengele vya tamathali za semi katika kufikisha ujumbe uliokusudiwa.

2.2.2 Taashira

Taashira ni tokeo la uhamishaji wa maana ambapo kwa mfano fungu la maneno linawakilisha Kitu, mtu au dhana nyingine yenye uhusiano nalo (Senkoro, 1982): kwa mfano neno Ikulu kwakuwa linahusiana na uraisi kutumika kuwasilisha dhana ya Urais, Jembe hutumika kama mkulima.

2.2.3 Tashibiha

Tashibiha ni usemi wa kimlinganisho ambao hutumia maneno kama: Kanakwamba; Mfano mweusi kama mkaa, mithili ya; mfano mweupe mithili ya thaluji, mrefu kama Twiga. Mifano hii ni Tashibiha kwa sababu inalinganisha vitu vyenye umbo na sifa tofauti kwa kutumia maneno tuliyoyataja katika sehemu hii. Wamitila (2008)

anasema kuwa tamathali hii ya usemi hupatikana pale ambapo matumizi ya kiungo mfano wa mithali ya kama vile, nakadhalika. Tamathali hii ni muhimu na hutumika sana katika kazi za kifasihi.

2.2.4 Tashihisi

Tashihisi ni usemi ambao sifa ya uhai huwa umehamishiwa kwenye kitu kisicho na uhai au dhana dhahania. Tashihisi vilevile huitwa uhaishaji mfano **“Kimya hakishi kunena”** katika mfano huu kimya kimepewa sifa ya kibinadamu ya kunena. Hivyo neno kimya limetumika kama tashihisi kwa kupewa uhai.

2.2.5 Taswira

Taswira ni picha wanayoipata wasomaji wa kazi ya fasihi wasomapo kazi husika, na taswira hupatikana kutokana na Tashibiha, Sitiani, Ishara na pengine uhalisia mazingaombwe. (Senkoro 1982: 2006). Kwa mfano katika riwaya ya Nagona (1990) unakutana na mambo mengi ya ajabu ajabu usomapo kama vile maiti inaongea, na mtoto anaongea akiwa tumboni mwa mama yake. Uajabu ajabu huu hutoa picha picha au taswira ya ajabu au mambo fulani katika jamii tuishio. Maana hizo huweza kuibuliwa Kulingana na mwitikio wa msomaji. Ndiyo picha au taswira iliyohusika katika utafiti huu.

2.2.6 Sitiari

Sitiari ni tamathali ya usemi ambayo kawaida inalinganisha matendo, kitu, tabia ya vitu vyenye maumbo tofauti. Ulinganisho huo unazingatia misingi au sifa inayopatikana katika vitu vyote viwili lakini sifa hizo haziwi waziwazi kati ya kitu na kitu (Lakoff na Jonson 1980) kwa mfano, **“Maisha ni Moshi”** Moshi ni kitu

kinachodhuru kwa muda mfupi sana toka pale unapojitokeza. Kwahiyo “mtu” ambaye amechukuliwa katika nenoMaisha anaishi kwa muda mfupi sana kama vile moshi.

Pia ‘Mtu Kinyonga’ Kinyonga ni mnyama aliye na tabia ya kubadilika rangi kila awapo katika mazingira mapya. Kutokana na dhana hii mtu amefikiriwa kuwa kinyonga kwasababu hatabiriki wakati wowote anaweza kubadilika. Hivyo basi Sitiari ni tamthali ya semi ilinganishayo vitu bila kutumia. Mia viunganishi kama vile mithili ya, mfano wa sawa na nakadhalika (Omary, 2010:2011).

2.3 Tafiti Tanguzizi Katika Nyimbo

Chaligha (2008) anaeleza kuwa chanzo cha nyimbo kinahusisha historia ya mwanadamu: Mwanadamu alipoanza kutumia lugha moja alianza kuwa na hisia. Kila sauti aitoayo mtoto anapolia inatoa tafsiri fulani. Tafsiri hiyo yaweza kuwa maumivu, woga, hisia, hisia, njaa n.k kutokana na kukerekwa na binadamu mwenzake, binadamu alianza kutunga nyimbo kama njia mojawapo ya kujenga mawasiliano katika masuala ya kijamii, kiutamaduni na kisiasa. Mambo yote yaliyomzunguka mwanadamu yalisaidia katika kupata nyimbo mbalimbali ambazo zilieleza na kuawiri maisha ya mwanadamu.

Sengaso (2012) anasema kuwa chanzo cha nyimbo ni kazi katika jamii kama vile kulima, kutwanga, kuvuna mazao, kubembebeza watoto, shughuli za sherehe, maombolezo n.k kazi za namna hii ndizo zilizchangia binadamu kuanza kutunga nyimbo mbalimbali; nnyimbo hizo zilitumika katika kuelimisha, kuondoa, huzuni, kufanya kazi kwa bidii n.k.

Hall (1953) anasema ni vigumu kutamka mara moja lini nyimbo zilianza katika jamii yetu. Yenye hukiri kuwa zilikuwepo tangu mwanadamu wa mwanzizi alipoanza kujitambua na kujitofautisha na viumbe kama wanyama. Wimbo ni chombo kilichotumika katika kumwezesha mwanadamu aweze kujifafanua na kudhihirisha mawazo yake kwa njia ya maneno maalumu ya kimuziki.

Watafiti mbalimbali wamefanya utafiti kuhusu nyimbo kwa madhumuni mbalimbali. Wengi wao wamejadili suala la lugha katika mashairi hayo. Magembe (1998) ameandika kuhusu suala la matumizi ya lugha katika muziki wa Hip-hop. Katika nakala yake ameshughulikia suala la kipengele cha Kisumu jamii cha uchanganyaji wa lugha. Tunaunga mkono na matokeo ya utafiti wake kwamba wanamuziki wa nyimbo za Injili wanachanganya lugha zaidi ya moja katika nyimbo zao. Ni katika kuchanganya lugha ndipo tamathali mbalimbali za usemi huibuliwa ili kufikisha ujumbe kwa hadhira iliyokusudiwa. Ingawa majembe (1998) hajashughulikia suala la nyimbo za Injili, Mawazo haya yanasukuma mbele utafiti wetu.

Kobia (2006) anasema nyimbo zinaburudisha jamii baada ya kazi, zinaelimisha, zinaonya na kuelekeza jamii. Pia zinaliwaza, kusifia jambo zuri linapotendwa na wanajamii. Hivyo hudumisha na kuhifadhi utamaduni wa jamii. Nyimbo hizo hukuza vipaji na sanaa katika jamii na hutumika katika mbinu nyingine za fasihi kama vile hadithi.

Kwa upande mwingine, Senkoro (2005) anaeleza umuhimu wa nyimbo kuwa wasanii huimba ili kueleza matatizo na mawazo yao, uelewano wao matarajio yao pamoja na matatizo waliyopata. Pia huonesha malengo yao kama vile kupata kipato

na na kadhalika. Mtazamo huu unaonyesha kwenye nyimbo nyingi hasa za kizazi kipya. Wengi wamejiingiza katika uimbaji ili kupata kipato au kujipatia riziki.

Majembe (1998) anaeleza kwamba, muziki wa kizazi kipya unatumia lugha mchanganyikoambayo kiingereza na Kiswahili. Mawazo haya yanaungwa mkono na Low (2011) ambaye anasema kwamba, uchanganyaji wa lugha katika muziki wa kizazi kipya hufanywa kwa ajili ya kuwavutia na kuwapata wanafunzi wengi wa muziki huu toka ndani na nje ya nchi.

Jilala (2008) alichunguza matumizi ya sitiari katika muziki wa kizazi kipya na kuonesha namna sitiani hizo zinavyowasilisha ujumbe kwa jamii husika. Jilala amefanikiwa kwa kiasi kikubwa katika kuonesha na kubainisha, sitiari mbalimbali kutoka katika mashairi na kuzitolea ufafanuzi. Hata hivyo katika utafiti wake umetupatia ufahamu mkubwa juu ya namna Sitiari zinavyojitokeza katika kazi ya fasihi.

Omari (2006) kama alivyonukuliwa na omari (2009) alifanya utafiti kuhusu matumizi ya lugha na mtindo katika Hip hop Katika makala yake anabainisha matumizi ya tamathali za semi kama vile Sitiani, tashibiha, taswira, urudiajirudiaji na kadhalika. Pia ameeleza matumizi ya ndimi zingine za lugha kama vile uchanganyaji wa lugha, na ukopaji maneno. Maelezo ya mtafiti huyu yanaonyesha kwamba watunzi na wasanij wa nyimbo wanatumia sana tamathali za usemi katika kuwasilisha ujumbe kwa hadhira iliyokusudiwa. Hata hivyo maelezo yake ni madokezo tu ambayo hayaelezi nyimbo za Injili, utafiti wetu umeeleza kwa kina

namna tamathali za usemi katika nyimbo teule za Injili za Rose Muhando zavyochochangia kukuza lugha ya Kiswahili.

Omary (2009) ameingiza kwamba miongoni mwa lugha zinazochanganywa katika muziki wa kizazi kipa ni lugha ya asili. Matumizi ya misemo, methali, misimu na matumizi ya lafudhi katika nyimbo za Injili za Rose Muhando, uchanganjwaji wa lugha umejitokeza kiasi kwa lengo la kufikisha ujumbe kwa hadhira iliyokusudiwa imesaidia katika kuziba pengo letu la utafiti. Sambamba na watafiti hao, Alhabib (2012) alifanya utafiti kuhusu matumizi ya lugha katika nyimbo amekonesha kwamba nyimbo zinatajiri mkubwa wa matumizi ya lugha. Miongoni mwa vipengele alivyoonesha vinatumika katika nyimbo hizo ni Taswira.

Kwa upande wake, Kasau (2013) alichunguza suala la matumizi ya lugha katika kuwasilisha maudhui katika nyimbo kumi za Rose Muhando, ametumia matumizi ya lugha katika utafiti wake kimaudhui. Malengo ya utafiti wake yalikuwa ni kuchanganua maudhui kuonesha namna matumizi ya tamathali za usemi zavyochochangia katika ukuzaji wa maudhui pamoja na kubainisha jinsi uteuzi wa kisarufi unavyodhihirika katika nyimbo za Injili za Rose Muhando.

Mawazo haya ni muhimu katika kuchochea utafiti huu kwasababu dhamira zinazotokeza katika kazi ya nyimbo za Injili ni suala la matumizi ya lugha katika ukuzaji wa kimaudhui. Utafiti huu unahusu nafasi ya nyimbo za Injili za Rose Muhando katika kukuza fasihi ya Kiswahili mfano kutoka katika nyimbo za Injili za Rose Muhando.

2.4 Pengo la Kimaarifa

Kama tulivyoona katika mjadala hapo juu, tafiti mbalimbali zimefanyika kuhusu vipengele vya matumizi ya lugha katika nyimbo za aina mbalimbali. Hata hivyo, utalii wa mapitio ya maandiko tangulizi umedhihirsha kuwa, mpaka sasa hakuna utafiti ambao umefanywa kuhusu nafasi ya nyimbo za Injili katika fasihi ya Kiswahili. kutokana na pengo hilo, utafiti huu uliona kuwa ipo haja ya kufanya utafiti wa kina ili kuibua nafasi ya nyimbo za Injili katika fasihi ya Kiswahili. Kwa hiyo, utafiti huu unahusu nafasi ya nyimbo za injiri katika fasihi ya Kiswahili kwa kutumia mifano kutoka katika nyimbo za Rose Mhando. Sababu ya kuteua kutumia nyimbo za msanii huyu ni kama zilivyobainihsa hapo awali.

2.5 Mwega Wa Kinadharia

Zipo Nadharia nyingi za zinazoweza kutumika katika kuchunguza, kuchambua na kujadili data za utafiti wa kazi za fasihi. hata hivyo, haikuwa rahisi kutumia nadharia zote katika utafiti huu. Kwa hiyo, utafiti huu uliamua kutumia nadharia mbili. Lengo kuu la kutumia nadharia hizo ilitokana na malengo ya utafiti huu ambayo tuliona ili kuweza kutimiza malengo hayo tunahitaji kuwa na nadharia tatu amabzo zitatumika sambamba kwa kukamilishana na kujazilizana. Hii ina maana kuwa, pale ambapo nadharia moja ilionekana kukwama basi, nadharia nyingine ilitumika kujaziliza na kukamilisha uchunguzi, uchambuzi na mjadala wa data na matokeo ya utafiti huu. Kw ahiyo utafiti huu umetumia nadharia ya Simiotiki, na Hementiki.

2.5.1 Nadharia ya Simiotiki

Simiotiki ni nadharia inayoshughulika na sitiani,Picha, Taswira, Ishara pamoja na Misimbo mbalimbali katika kazi za fasihi. Wanataaluma na waandishi hutumia

ishara za aina mbalimbali katika kueleza jambo kwa jamii kupitia Sanaa, Fasihi ama Filamu. (Wamitila 2002) anaeleza kuibuka kwa nadharia hii kuua husishwa sanaa na nadharia ya muundo iliyoasisiwa na Ferdinand Ssaussure na kuwekewa misingi yake katika fasihi na Barthes (1994) anayesisitiza kuwa huwezi kuchambua Matini kivyakevyake, kwani hakuna matini inayojitegemea yenyewe, bali kuwepo kwa matini moja kunaashiria kuwepo kwa Matini iliyoandikwa kabla. Kwa mfano, uandishi wa aina ya Nagona (1990) na Mzingile (1991) umeathiriwa sana na kazi kama kufikirika (1967) na mashetani (1971) ambazo nazo hazikutumia mandhari halisi. Hivyo Nagona (1990) na Mzingile (1991) ni mwendelezo kabisa wa kazi hizo zilizotangulia.

Nyimbo za Injili za Rose Muhando nazo zimeathiriwa na kuathiriwa na kazi mbalimbali za kifasihina hata zisizo za kifasihi. Kwa kutumia nadharia ya Simiotiki tunaweza kudadavua tamathali mbalimbali za usemi na kueleza kwamba nini kuhusu nafasi ya nyimbo za Injili katika fasihi ya Kiswahili ambalo ndio lengo kuu la utafiti huu. Hivyo ni dhahiri katika kufanikisha lengo la utafiti huu nadharia ya Simiotiki ilikuwa muhimili katika kuainisha Ishara, Taswira, Picha, Tashbiha na Sitiani katika nyimbo teule za Injili za Rose Muhando ili kuibua nafasi za nyimbo za Injili zinazowasilishwa kupitia nyimbo hizo.

2.5.3 Nadharia ya Hementiki

Neno Hemenitiki inatokana na neno la lugha ya Kiyunani au kigiriki lenye maana ya mfasiri au anayetafsiri kazi fulani. Aghabu neno hili hutokea sana katika theolojia ya kikristo ambako limetumiwa kwa maana ya njia za kiuchunguzi kuchunguza ukweli wa kiroho katika biblia. Msingi wa Mtazamo wa hemenitiki ni uchunguzi wa

matendo mbalimbali ya binadamu kama usemaji, upendaji, uchukiaji, na kadhalika. Nadharia hii imejengwa katika imani ya kuwa matendo ya binadamu yanaathiriwa kwa njia mbalimbali na asasi tofautitofauti zilizoko katika mazingira yake. Asasi hizo ni Asasi za kisiasa, kiuchumi na nyinginezo.

Hemenitiki kama nadhania ya fasiri iliwekwa misingi imani na usomajiwa kiistiara wa tungo za Homer katika karne ya sita. Baadhi ya wataalamu wanaohusishwa na Ukuaji na maendeleo ya mtazamo mzima wa Kihemenitiki ni Fredrick Schleiermacher (1768-1834) Wilhelm ditthey (1833 - 1911) na martin Heidegger (1889-1976) kwa mfano Schleiermacher alijihusisha na suala la uelewaji wenyewe muhimu katika fasihi ni kujitahidi kujiepusha na uelewaji mbaya wa kazi inayohusika.

Vilevile schleiermacher anasisitiza umuhimu wa kuelewa mtindo wa mwandishi au ya lugha tu bali uchunguzi wa Mukstadha mzima wa mfumo wa kilugha pamoja na muktadha wa karibu wa sentensi. Mawazo ya Schleiermacher kuhusu uchunguzi wa muktadha mzima wa mfano wa kilugha yana nafasi kubwa katika nadharia hii. Mawazo hayo yametusaia kusukuma mbele utafiti wetu kwa msingi kwamba nyimbo za Injili za Rose Muhando husawili jamii katika muktadha wa mfano wa lugha.

Isitoshe nadharia hii itanisaidia katika utafiti huu kwasababu huchunguza na kufasili ukweli ukweli wa kiroho katika Biblia ambapo katika nyimbo za Injili za Rose Muhando yameelezea yaliyomo katika Biblia na hugusa hisia na matendo mbalimbali ya kibinadamu kama vile usemaji, upendaji uchuwaji na kadhalika, pia

imani ya kuwa matendo ya binadamu yameathiriwa na asasi tofauti zilizoko katika mazingira yake.

Kwa mujibu wa sclermacher ubunifu mpya au ufufuaji wa hali halisi ya kazi yoyote unapaswa kufanywa katika viwango viwili maalum ambavyo ni kiwango cha sarufi katika umuhimu wa kuchunguza lugha au sifa za lugha za jamii asilia ya kazi zinazohusika pamoja na mfuatano wa maneno. Kiwango kingine ni cha kisaikologia ambapo msisitizo ni uchunguzi wa usemi wa lugha sambamba na mawazo ya anayetamka kwamfano mwandishi wa kazi inayohusika ya kifasihi na mtindo sio tu matumizi ya lugha bali pia uchunguzi wa muktadha wa karibu wa sentensi.

Na pia hutupa mwelekeo wa kutambua uelekeaji mzuri na mbaya wa kazi za fasihina uchunguzi wa kazi ya fasihi. Katika ukuaji wa lugha ya Kiswahili yanavyoonesha viwango vya kisarufi na kisaikolojia hususani katika ukuaji yanaweza kuchambuliwa vizuri kupitia katika nadharia ya kihemenitiki.

2.6 Hitimisho

Mapito ya kazi tangulizi ni kipengele muhimu sana katika kubainisha pengo la utafiti ambalo mtafiti anakusudia kulijaza. Katika sura hii tumepitia machapisho ambayo yametuwzesha kufafanua Istilahi mbalimbali zilizotumika katika utafiti huu na kutazama watafiti watangulizi wanaeleza nini kuhusiana na nafasi ya Nyimbo za Injili za Rose Muhando katika fasihi Kiswahili. Tumbaini kwamba hakuna utafiti uliofanyika kwa kina katika kuchunguza nafasi ya nyimbo za Injilii katika fasihi ya Kiswahili. Utafiti huu umefanywa ili kuziba pengo hilo la utafiti.

Katika sura hii pia tumejadili kuhusu nadharia ambazo zimetumika katika utafiti huu. Imeelezwa kuwa utafiti huu umetumia nadhariambili za utafiti ambazo zote kwa pamoja zilionekana kukidhi malengo ya utafiti huu. Nadharia hizo ni; nadharia za Simiotika, na Kihemenitiki ndio zilizotumika katika kukusanya, kuchambua na kujadili data na matokeo ya utafiti huu.

SURA YA TATU

MBINU ZA UTAFITI

3.1 Utangulizi

Sura hii inaeleza mbinu mbalimbali za kufanya utafiti zilizotumika katika kukusanya na kuchambua data za utafiti huu. Kothari (2008) anaeleza kwamba mbinu za utafiti ni muhimu katika utafiti wa kitaaluma kwasababu ni kutokana na mbinu hizo ndipo utafiti utafanyika kisayansi na sio ubabaishaji. Kwa ujumla, sura hii inajadili yafuatayo: eneo la utafiti, kundi lengwa, sampuli na usampulishaji, utafiti tangulizi, mbinu za ukusanyaji data, uthabiti na kuaminika kwa uchambuzi wa data na hitimisho.

3.2 Eneo la Utafiti

Eneo la utafiti ni mahali ambapo utafiti husika unafanyika ukihusisha watafitiwa ama vitaftiwa (Kothari 2013). Hivyo basi eneo la utafiti huu ni mji wa Dodoma. Sababu kubwa ya kuteua eneo hili kwanza ni mji ambao viwanda na makampuni ya kurekodia nyimbo za injili zinapatikana pili watu wengi kutoka mikoani, ndani na nje ya Dodoma wamehamia na uitikadi wao ni wengi kitu ambacho kilituwezesha kupata uwakilishi mzuri wa watanzania na wasio watanzania na hivyo kupata picha kamili ya mitazamo na misimamo mbalimbali juu ya nafasi ya nyimbo za Injili za Rose Muhando katika fasihi ya Kiswahili.

Pili, eneo hili lilichaguliwa kwa sababu ndiyo makazi ya msanii Rose Muhando na hivyo tuliamini kuwa tutaweza kumpata kwa urahisi na hatimaye kupata data za kutosha kutoka kwa msanii huyu. Vile vile ilionekana itakuwa rahisi kuwapata watu

wa karibu na mtunzi huyo ambao watatusaidia katika kupata data za utunzi wake na maisha yake kwa ujumla. Sababu ya tatu ni uwepo wa Chuo Kikuu cha Dodoma ambapo ilikuwa rahisi kuwapata walimu na wanafunzi wa fasihi ambao kwao tulitegeema kupata data zinazohusiana na nafasi ya nyimbo za Injili katika fasihi ya Kiswahili na dhamira zinazoibuliwa na nyimbo za Rose Mhando zilizotumika katika utafiti huu.

Aidha, utafiti huu ulifanyika katika eneo la jiji la Dar es Salaam. Sababu ya kuchagua eneo hilo, tuliamini kuwa tutaweza kupata maktaba zenye mapitio mbalimbali ya vitabu, majarida, tasnifu yanayohusu mada yetu. Kwa hiyo, ilikuwa rahisi kusoma na kupitia mapitio mbalimbali katika maktaba ya Chuo Kikuu Huria na Chuo Kikuu cha Dar es Salaam.

3.3 Kundi lengwa

Kwa mujibu wa Spata (2003), na Komba na Tromp (2006), sampuli ni jumla ya wanachama wote, mtu mmoja, kikundi au elementi wakiwemo wanyama, vitu na matukio ambayo mtafiti amekusudia kuyahusisha katika kukusanya data za utafiti wake. Vilevile kundi lengwa ni jumla ya watu wote ambao mtafiti amewakusudia na ambao kutoka kwao atapata taarifa anazozihitaji katika utafiti wake (Kombo na Tromp 2006; Enon 1998). Yin (1994) anaeleza kwamba kundi lengwa ni wanachama wote, kikundi, mtu mmoja ana viashiria ambavyo mtafiti amekusudia kuvihusisha katika utafiti wake. Uteuzi wa kundi lengwa hufanywa huku mtafiti akitambua kwamba kundi hilo litampatia data zitakazokidhi malengo ya utafiti wake. Kwa hiyo katika utafiti huu walengwa ni msanii Rose Mhando, wanafunzi wa fasihi wa Kiswahili wanaosoma kozi ya fasihi mwaka wa tatu Chuo Kikuu cha Dodoma.

Uteuzi wa walengwa hawa ulitokana na ufahamu wa awali kuwa, mtunzi wa nyimbo tulizolenga kuzifanyia utafiti ni Rose Mhando. Kwa hiyo, alionekana ni mtu muhimu katika kutufikisha kwenye malengo ya utafiti wetu.

Aidha, uteuzi wa wanafunzi wa Kiswahili mwaka wa tatu wanaosoma fasihi waliteuliwa kwa ufahamu kuwa kundi hili ni rahisi kupatikana kwa sababu ya mfumo wao wa elimu ambao unawakuta darasani na hivyo ni rahisi kuwapata. Toauti na wanafunzi wa Chuo Kikuu Huria ambao hawana sehemu maalumu ya kuwapata kwa sababu ya mfumo wa elimu ambao ni wa elimu masafa na kila mmoja husoma akiwa nyumbani na kwa wakati wake.

Babbie (1999:2005) analiza kwamba Sampuli ni kundi dogo la watafitiwa linalochaguliwa kutoka populesheni kuu ambalo ndio hutoa data za kuwakilisha kundi zima. Usampulishaji ni kitendo cha kuteua washiriki katika kundi kubwa la watafitiwa ili kupata idadi ndogo ya watafitiwa watakaotumiwa katika kutoa data za utafiti. Aidha mchakato wa kuteua Sampuli kutoka katika kundi lengwa hujulikana kama mbinu ya usampuli ya usampulishaji. Kwa vile sio rahisi kukusanya taarifa zote kutoka kwenye kundi zima basi mbinu ya sampulishaji wenye mbinu yenye madhumuni maalumu na mbinu ya sampuli lengwa katika kukusanya data na mbinu ya sampuli lengwa katika data za utafiti. Sampuli lengwa ni aina ya sampuli ambayo mtafiti huteuwa watafitiwa wake akiwa anatambua kwamba watamsaidia kupata data anazozihitaji ili kujibu maswali yake ya utafiti. Sampuli lengwa ndiyo itakayotumika katika kupata utafiti husika wa mchango wa nyimbo za Injili teuli wa mbinu hii imetumika kuuteua msaniiwa nyimbo za Injili na kazi zake ambazo zimeshughulikiwa katika utafiti ambaye ni Rose Muhando.

3.4 Usampulishaji na Mbinu za Usampulishaji

Enon (1998), Spata (2003), Bryman (2004) na Walliman (2011), wanaeleza kuwa usampulishaji ni mchakato wa kuchagua kikundi cha vitu au watu kutoka kundi lengwa ili litumike katika utafiti kama kiwakilishi cha kundi lolote linalotafitiwa kwa kuwa sio rahisi kutafiti kundilengwa zima. Zipo mbinu mbalimbali ambazo hutumiwa katika uteuzi wa sampuli, lakini sampuli ya utafiti huu imetumia mbinu mbili ambazo ni mbinu ya uteuzi wa madhumuni maalum na mbinu ya uteuzi rahisi.

3.4.1 Mbinu ya Uteuzi wa Madhumuni Maalum

Uteuzi wa sampuli kwa kutumia kigezo cha madhumuni maalumu ni uteuzi wa sampuli kwa kuzingatia sababu mahususi. Katika mbinu hii ya uteuzi wenye madhumuni maalum, sampuli huteuliwa kwa kuzingatia vigezo maalum ambavyo vitakuwa na uhusiano na maswali ya utafiti ili yaweze kujibiwa kwa urahisi na ukamilifu (Powell na Conway, 2004). Kombo na Tromp (2006), wanasema, ni uteuzi ambao mtafiti kwa makusudi hulenga kuteua kundi la watu ambao anaamini kuwa ni raslimali anayoitegemea katika utafiti wake. Mbinu hii humpa mtafiti uhuru katika kuteua sampuli itakayowezesha kujibu maswali ya utafiti (Neuman, 2006).

Mbinu ya uteuzi wenye madhumuni maalumu ilitumika kuteua mtunzi wa nyimbo za injiri mbye ni Rose Kwa hiyo mtunzi aliteuliwa kwa kuzingatia kigezo kuwa yeye ndiye mtunzi wa kazi hizo. Sababu za kutumia mbinu hii ni malengo ya utafiti na uelewa wa awali alionao mtafiti kuhusu mtunzi wa nyimbo hizo.

Sababu nyingine ambayo ilimfanya mtafiti kutumia mbinu hii ni kwamba, mtafiti alikuwa na taarifa juu ya kuwepo kwa makundi yenye ujuzi, maarifa na uzoefu

katika uhakiki na uchambuzi wa fasihi ya Kiswahili. Makundi haya ndiyo yaliyoonekana kuwa raslimali ya data za utafiti huu. Kwa hiyo, kwa kuzingatia ufahamu huo, mbinu hii ilitumika kuwateua wanafunzi wa chuo kikuu cha Dar es salaam wanaosoma kozi ya fasihi. Kwa hiyo, mbinu hii ilitumika kuwateua wanachuo wa mwaka wa tatu kwa kigezo kwamba tayari walishasoma nadharia za uchambuzi na uhakiki wa kazi za fasihi ya Kiswahili. Kwa kutumia kundi hili, utafiti huu uliweza kupata data za kutosha wakati wa majadiliano ya vikundi na wanachuo hao.

Kwa ujumla mbinu ya uteuzi wa madhumuni maalumu ilimsaidia mtafiti kupata sampuli ya watu wenye uzoefu, stadi na maarifa katika nadharia na uhakiki wa fasihi ya Kiswahili. Mbinu hii pia ilisaidia kupata data ambazo zimekuwa ni mhimili wa utafiti huu. Vile vile data zilizopatikana kwa makundi hayo zilimsaidia mtafiti kupata na kufanya majumuisho mahususi kulingana na malengo ya utafiti.

3.4.2 Mbinu ya Uteuzi Rahisi

1. Kothari (2013) anaelezea mbinu ya uteuzi rahisi kuwa, ni mbinu inayotumika kuteua sampuli ya wahojiwa miongoni mwa kundi kubwa la wahojiwa wenye sifa sawa. Sampuli katika mbinu hii, huteuliwa kuwakilisha kundi kubwa bila kujali sifa ya mteuliwa kwani kila mmoja katika kundi hilo huwa na sifa sawa na mwingine. Kutokana na walengwa wote kuwa na sifa sawa au zinazofanana, yaani kuwa ni wanafunzi wa Chuo Kikuu cha Dodoma wanaosoma Fasihi ya Kiswahili, mtafiti aliamua kuteua sampuli kwa kuchukua orodha ya majina ya wanafunzi hao. Kwa kutumia orodha hiyo, mtafiti aliteua sampuli yake kwa kutumia nafasi kila baada ya mtu wa pili. Aidha mtafiti aliteua jina la mtu ambaye alilengwa kushiriki kama sampuli yake. Alifanya hivi kwa majina ya kike na ya kiume na hivyo kuwa na idadi

ya wahojiwa ishirini; kumi wanawake na kumi wanaume. Uteuzi wa kundi hili ulizingatia jinsia kwa sababu utafiti huu uliamini kuwa watu wa jinsi tofauti wanaweza kutoa maoni na mtazamo tofauti hususani pale panapo kuwa na data za ujinsia.

Kati yao walikuwepo wazee 8, (Wanaume 5 na wanawake 3), vijana 8 (Wanaume sita na wanawake 2) na watoto 4 (Wawili wa kiume na wawili wa kike) ambapo Mkenya mmoja mwanaume na Mburundi mmoja mwanamke. Watoto ni wanafunzi wa shule ya Sekondari wenye umri wa miaka kati ya 15 na 17 wa kidato cha Pili

3.5.1 Mbinu za Ukusanyaji wa Data

Katika utafiti huu mbinu nne za ukusanyaji data zilitumika ambazo ni mbinu ya usomaji wa machapisho, dodoso, usaili na majadiliano ya vikundi.

Mbinu za kupata nyimbo teule 12 zilipatikana kutokana na mbinu ya usaili, mbinu ya majadiliano ya vikundi kupitia zana za kukusanyia data za CD, na kanda za video za nyimbo za Injili za Rose Muhando

3.5.1 Mbinu ya Mapitio ya Maandiko

Maktaba ni chanzo kizuri cha kukusanyia data kwa sababu katika maktaba huwa kuna machapisho mengi yanayoweza kumpatia mtafiti data nyingi za msingi na upili kuhusiana na mada yake ya utafiti. Kwa mujibu wa Kothari (2014), data za msingi ni zile zinazokusanywa kwa mara ya kwanza ili kujibu maswali ya utafiti na hivyo kukidhi malengo ya utafiti husika. Data za upili ni zile ambazo zimekwishakusanywa na watafiti wengine kwa madhumuni mbalimbali ikiwemo ya kujibu maswali ya tafiti zao. Data hizo hupatikana katika vitabu, makala, majarida, tasnifu, tovuti, wavuti, magazeti na ripoti mbalimbali.

Hivyo mtafiti aliweza kupitia kanda na CD za nyimbo za Rose Mhando kwa kuzisikiliza, kuziandika kwenye daftari na kisha kuzichambua kwa kukusanya data zinazohusiana na vipengele vya lugha na dhamira za nyimbo hizo na jinsi zinavyojitokeza katika vipengele vya lugha vinavyojenga nyimbo hizo. Halikadhalika, data za upili za utafiti huu zilipatikana kwa mtafiti kupitia maandiko yanayohusiana na utafiti huu, kutoka katika maktaba ya Chuo Kikuu Huria cha Tanzania, maktaba ya East Africana ya Chuo Kikuu cha Dar es Salaam na maktaba ya Taasisi ya Taaluma ya Kiswahili (TATAKI) na makavazi yake na pia katika tovuti na wavuti mbalimbali.

Data hizi zilikusanywa kwa lengo la kukamilisha data za msingi ili ziweze kujibu maswali ya utafiti na kukamilisha malengo ya utafiti huu. Tulichagua kutumia mbinu hii kwa sababu tuliona ndiyo itakayotufaa zaidi hasa kwa kuzingatia kuwa utafiti huu kwa kiasi kikubwa ni wa maktabani. Hata hivyo baadhi ya data zilionekana kuhitaji maelezo ya ziada. hivyo, tuliona kuna haja ya kufanya usaili na mtunzi wa nyimbo hizo kufikia malengo ya utafiti wetu. Kwa sababu hiyo, tuliona mbinu ya mapitio ya maandiko pekee haiwezi kutufikisha kwenye lengo la utafiti huu. Hapa kukawa na hitaji la mbinu itakayojaziliza data hizo. Kwa hiyo, mbinu ya usaili ilitumika.

3.5.2 Mbinu ya Usaili

Usaili ni mbinu ya kukusanyia data ambayo huhusisha mahojiano ya ana kwa ana kati ya mtafiti na mtafitiwa (Kothari, (2013). Mbinu hii inahusisha uwasilishaji wa maswali kwa watafitiwa ana kwa ana na mtafiti kulingana na Kothari (1993) mbinu hii inamruhusu mtafiti kuuliza maswali ya ziada na wakati huohuo humsaidia

kugundua matatizo yaliyopo katika mahusiano ya jamii na tafiti husika. Hivyo basi katika utafiti huu mbinu ya usaili ilitumika ili kupata data za msingi zinazohusiana na malengo mahususi ya utafiti huu.

Babbie (1999) anaeleza kuwa kuna aina mbili za usaili ambazo ni usaili funge na usaili maalumu uliowazi utafiti huu ulitumia mbinu ya usaili maalum uliowazi. Utafiti huu ulitumia mbinu ya usaili maalumu uliowazi ambao ulitoa fursa na uhuru wa kufanyika mahojiano ya kina baina ya mtafiti na mtafitiwa. Mtafiti alitumia usaili maalumu uliowazi ambapo wasailiwa waliulizwa maswali ya msingi ya aina moja na yaliyo katika mpangilio uliosawa. Mbinu hii ya utafiti uliotoa fursa kwa mtafitiwa kuuliza maswali yenye kuhitaji maelezo ya kina kutoka watafitiwa juu ya nafasi ya nyimbo za Injili yawasilishwayo na tamathali za usemi katika nyimbo za Injili za Rose Muhando.

Mbinu hii humuweka mtafiti karibu na watafitiwa na hivyo kusoma muonekano wao wakati wanapojibu maswali mbalimbali kuhusiana na mada ya utafiti ambapo bila shaka ilisaidia katika uchunguzi wa uwasilishaji wa data. Young (1984) anaeleza mbinu ya usaili maalumu uliowazi ni mbinu ya uhakika katika kusaidia upatikanaji wa data kwa haraka zaidi kuliko mbinu yoyote ile. Mbinu hii iliniwezesha kukusanya data za msingi kutoka kwa msanii Rose Muhando wazee na vijana kwa ujumla na watoto.

Katika utafiti huu, mbinu hii ilitumika kumhoji mtunzi wa nyimbo za Injiri Rose Mhando ili kuweza kupata data zaidi zilizoweza maswali ya utafiti kujibiwa na hivyo kukamilisha malengo ya utafiti huu. Mtafiti aliandaa maswali kadhaa ambayo

yalimwongoza katika kufanya usaili huo. Sababu ya kutumia mbinu hii ni kwamba tuliamini kuwa ni mbinu ambayo inafaa na itatusaidia kuibua data zinazohusiana na dhamira zinazoibuliwa na vipengele vya lugha. Hii ilitokana na ukweli kuwa mbinu hii inatoa uhuru kwa mtafitiwa kujieleza kwa mapana zaidi na vilevile inaruhusu kufafanua yale yasiyoeleweka vema kwa watafitiwa na kuweza kurekebisha majibu kwa kadri ya uhitaji wa mtafiti.

Hata hivyo, pamoja na kuwa mbinu hii ilitumika kujaziliza data zilizopatikana katika mbinu ya usomaji wa machapisho. Tuliona kuwa bado tulihitaji kupata data zaidi na hivyo kuhusisha wadau wa kazi za injiri hasa hadhira na wapenzi wa nyimbo za Rose Mhando. Kwa hiyo, mbinu ambayo ilionekana kufaa ni mbinu ya majadiliano ya vikundi kwa kutumia mbinu hiyo tulitegemea kupata ufafanuzi na maoni zaidi kuhusu data tulizozipata hapo awali.

3.5.3 Mbinu ya Majadiliano ya Vikundi

Mtandao wa http://en.m.wikipedia.org/wiki/Focus_group unaeleza kuwa, majadiliano ya vikundi ni mbinu ambayo kundi lenye wahojiwa wenye sifa na uzoefu unaofanana kuhusu jambo linalioulizwa, huulizwa maswali ya jambo hilo, na wahojiwa wote katika kundi hubadilishana uzoefu kuhusu jambo hilo. Mbinu hii ilitumika kukusanya data za utafiti huu kwa kuwakusanya wanafunzi wa fasihi wanaosoma kozi ya Fasihi ya Kiswahili. Makundi hayo yalikusisha wanafunzi watano ambao waliwekwa katika chumba kwa muda tofauti.

Kwa kila kundi mtafiti alifanya majadiliano ya dakika thelathini hadi dakika arobaini. Katika majadiliano hayo mtafiti alilenga kupata maoni, mitazamo na

mielekeo juu ya matumizi ya matumizi ya vipengele vya lugha katika nyimbo za injiri, dhamira zinazoibuliwa na hata nafasi ya nyimbo za Injili katika fasihi ya Kiswahili.

3.6 Zana za Utafiti

Katika utafiti huu, data zilikusanywa kwa kutumia zana zifuatazo:

3.6.1 Shajara

Kwa mujibu wa BAKIZA (2010), shajara ni kitabu cha kuwekea kumbukumbu za kila siku. Shajara na kalamu vilimsaidia mtafiti katika kuweka kumbukumbu za data za utafiti huu zilizopatikana kutokana maktaba na uwandani. Mtafiti alinukuu taarifa mbalimbali zilizotokana na mapitio ya maandiko yanayohusiana na utafiti huu na taarifa za wahojiwa kuhusu majadiliano ya vikundi.

3.6.2 Kompyuta Pakatwa

Kompyuta pakatwa ni kifaa kilichomsaidia mtafiti tangu mwanzo hadi mwisho wa utafiti wake. Kompyuta pakatwa ni mashine ya kielektroniki inayotumika kuhifadhi na kusarifu taarifa zinazolingizwa ndani yake (BAKIZA, 2010). Mtafiti alikutumia kifaa hiki kwa shughuli mbalimbali kama vile kuchapa kazi yake ya utafiti, kuhifadhi data, kutafuta machapisho na maandiko mbalimbali yahusuyo utafiti huu yanayopatikana katika tovuti na wavuti mbalimbali.

3.6.3 Kinasa Sauti

Kifaa hiki kilitumika kukusanya data za utafiti huu kwa kurekodi mazungumzo yake na msanii wakati wa usaili na pia kurekodi mazungumzo na majadiliano yaliyofanyika wakati wa majadiliano ya vikundi. Kifaa hiki kilitusaidia kutunza

kumbukumbu za majadiliano na hata wakati wa uchambuzi wa data mtafiti aliweza kurejelea data zilizohifadhiwa katika kinasauti.

3.7 Uchambuzi wa Data

Uchambuzi wa data kwa mujibu wa Kothari (2013), ni kitendo cha kufupisha na kupangilia vizuri data zilizokusanywa kwa namna ambayo itasaidia kujibu maswali ya utafiti husika. Wakiunga mkono hoja hii Bagdan na Biklen (1992), wakinukuliwa na Omari (2011), wanaeleza kuwa, hii ni hatua muhimu sana katika kutafuta majibu ya tatizo la utafiti husika. Utafiti huu ulitumia mbinu ya Uchambuzi maudhui katika kuchambua data za utafiti huu.

Salem (2013), na Fadhil (2014), wakiwanukuu Kombo na Tromp (2006), wanaeleza kuwa mbinu ya uchambuzi maudhui ni mbinu ambayo huziweka mada kulingana na jinsi zinavyofanana na kuhusiana. Dhana kuu au dhamira kuu hubainishwa na kuwekwa pamoja. Mtafiti wa utafiti huu alitumia mbinu hii kusikiliza, kuchambua data za nyimbo za injiri na hatimaye aliweza kuipanga data zinafanana na kuhusiana katika kundi moja. Zoezi hili lilisaidia katika kujadili data za utafiti huu. Mbinu hii ilionekana kufaa zaidi katika kuchambua data za utafiti na kurahisisha uelewekaji wake kwa msomaji kwani iliwezesha kuzipanga na kuzilinganisha na kuzilinganua data hizo na hivyo kuleta maana kwa data hizo ili kuwezesha mawazo ya jumla kubainika kulingana na malengo ya utafiti. Katika kuchambua data mtafiti alishughulika na mambo yafuatayo.

- (i) Kwanza kubainisha dhamira na tamathali za semi katika nyimbo za injili za Rose Muhando.

- (ii) Pia huchambua jinsi dhamira na tamathali hizo zinavyoweza kutoa mchango wa kukuza lugha ya Kiswahili na maana zilizobebwa na tamathali hizo.
- (iii) Vilevile huchambua na kuwasilisha data zilizopatikana katika hojaji, dodoso na usaili kwa kutumia mkabala wa kidhamira.
- (iv) Mwisho kubainisha na kuelezea mchango wa nyimbo za Injili za Rose Muhando katika nyimbo teule katika uteuzi wa dhamira na tamathali za semi kuashiria kukuza lugha ya Kiswahili na kuenea kwake.

3.8 Hitimisho

Sehemu hii imejadiliwa kuhusu mbinu za utafiti. Masuala yanayojadiliwa ni pamoja na eneo la utafiti, kundilengwa la utafiti, sampuli na usampulishaji kupata data, mbinu za uteuzi wa sampuli hiyo, mbinu za ukusanyaji wa data, zana za kukusanyia data na mbinu za uchambuzi wa data.

SURA YA NNE

UWASILISHAJI NA UCHAMBUZI WA DATA ZA UTAFITI

4.1 Utangulizi

Sura hii inawasilisha, kuchambua na kujadili data na matokeo ya utafiti huu ambayo yalipatikana kutika katika vyanzo mbalimbali vya data zinazohusu utafiti huu. Sehemu ya kwanza inahusu vipengele vya lugha katika nyimbo teule, sehemu ya pili ni dhamira zinazowasilishwa na vipengele vya lugha, sehemu ya tatu ni nafasi ya nyimbo za injiri katika fasihi ya Kiswahili na sehemu ya mwisho ni hitimisho ya sura hii. Sura hii imefanya uwasilishaji na uchambuzi wa data za utafiti ili kujibu maswali ya utafiti na kukidhi madhumini mahususi ya utafiti huu. Katika uchambuzi na uwasilishaji wa data tunabaini nyimbo 12 teule za Injili za Rose Muhando. Utafiti umezigawa nyimbo teule za Rose Muhando ya:

(A) Kundi la nyimbo za sifa nyimbo hizi ni kama vile:

- (i) Ndivyo ulivyo
- (ii) Utamu wa Yesu
- (iii) Raha tupu
- (iv) Imbeni na kusifu
- (v) Raha

(B) Kundi la nyimbo za kuonya/onyo (Maadili)

- (i) Woga wako
- (ii) Face book

(C) Kundi la nyimbo za KEMEO/Kukemea

- (i) Achia

- (D) Kundi la nyimbo hitaji/ombi
  - (i) Nibebe
- (E) Kundila nyimbo za Kusihi/Sisitizo
  - (i) Tenda wema
  - (ii) Kamata pindo
- (F) Kundi la nyimbo za kusifu na kuabudu
  - (i) Tamalaki

Utafiti huu ulibaini kuwa nyimbo zote zilizochambuliwa na kujadiliwa zinaonesha kuwa zina nafasi kubwa katika fasihi ya Kiswahili. Kazi yoyote ya fasihi huwa na dhima ya kufunza, kuadibisha, kuburudisha, kukosoa, kuelimisha na kuonya jamii. Hii ina maana kuwa, kazi ya fasihi huibua uhalisia wa maisha ya jamii ambayo imemzaa, imemlea na kumkuza msanii wa kazi ya fasihi. Utafiti huu ulibaini kuwa, nyimbo za Injili kama kazi za fasihi huwasilisha uhalisia ulio ndani ya jamii, huelezea maisha ya jamii na kuyahusisha na maisha baada ya uhai. Kwa hiyo, data za utafiti huu zilidhihirisha kuwa nyimbo za injiri si kwamba zinahusu dini tu bali ni nyimbo ambazo zina dhima ya kifasihi katika jamii. Nyimbo hizi huelimisha, huonya, huadibu na pia huburudisha jamii. Hii ina maana kuwa, watu ndani ya jamii hutumia nyimbo za injiri katika kujikosoa, kujifariji, kujielimisha kuhusu uhusiano wa binadamu na mungu na pia nyimbo hizi hutumiwa kama sehemu ya kuondoa huzuni, kukata tama na kufurahisha. Nyimbo za Injili ni kioo cha jamii. Kwa hiyo, utafiti huu unaonesha kuwa, nyimbo za Injili ni fasihi ambayo hutumika katika kukuza na kuimarisha fasihi ya Kiswahili. Nyimbo za Injili hutumia lugha kisani ili

kuibua maudhui yake katika jamii. Sehemu ifuatayo inawasilisha matokeo ya utafiti huu.

4.2 Kubainisha Vipengele vya Lugha katika Nyimbo Teule za Rose

Muhando

Moja ya malengo mahsusi ya utafiti huu ilikuwa ni kubainisha vipengele vya lugha katika nyimbo za Rose Muhando. Matokeo ya utafiti huu yalidhihirisha kuwa nyimbo za injiri hutumia lugha kisanii katika kufikisha ujumbe kwa jamii. Kwa kutumia nyimbo za Rose Muhando utafiti huu ulibaini kuwa msanii anatumia lugha kama nyenzo ya kuwasilisha ujumbe ili kuadibu, kukosoa, kuburudisha na kuelimisha jamii. Kwa hiyo utafiti huu ulibaini kuwa, msanii anatumia vipengele vya lugha kama vile; sitiari, tashibiha, tashititi misemo, ishara na taswira katika uwasilishaji wake wa maudhui ya nyimbo zake. Jedwali namba 4.1 linawasilisha vipengele vya lugha na namna vilivyotumika katika nyimbo za Injili.

Jedwali Na. 4.1: Vipengele vya Lugha Katika Nyimbo za Rose Muhando

Na.	Wimbo	Ubeti	Kifungu cha Maneno	Tamathali za Usemi	Dhamira
1.	Ndivyo ulivyo	2	Huruma zako zimevuka vilindi na bahari	Tashihisi	Huruma isiyo ukomo
2.	Woga wako	1 1 1 3	-Mwaka wako ni umasikini wako -Hofu yako ni kifo chako -Mashaka nayo ni adhabu yako -Mchawi wa maisha yako ni wewe mwenyewe -Adui wa maisha yako ni wewe mwenyewe	Sitiari	Ujasiri
3.	Utamu wa Yesu	3 3	-Badala ya kilio ni kicheko -Badala ya aibu utukufu	Msemo	Maisha baada ya kifo
4.	Achia	4 3	-Sasa tumejua ni mali yetu -Vita vyetu si juu ya damu na nyama	Sitiari	Vita dhidi ya uovu
5.	Raha	1	-Hapa, hapa ndipo penye raha	Ishara	amani ya imani

6.	Kamata Pindo	1	-Leo ni leo lazima nipone ugonjwa wangu	Sitairi	Uovu
7.	Imbeni na kusifu		-Mungu aliposimama nchi ikatikisika		Ukuu na Nguvu za Mungu
8.	Tenda wema	1	-Wana meno wanauma -Wabebe kwa mbeleko ya chuma -Watageuka mwiba kwako -Tenda wema nenda zako	Sitiari Sitiari	Usariti Wema na uovu
9.	Face book	1	-Face book face book twitter ni kichaa kamili kwa kizazi cha leo	Sitiari	Athari ya utandawazi
10.	Nibebe	4 3 3	-Dunia ikinibeba itanipeleka jehanamu -Mateso yangu hayapimiki kwa mizani -Adui wa kwanza ni wa nyumbani kwako	Tashihisi Ishara Ishara	Maisha bila imani Usariti
11.	Ndivyo ulivyo	1	-Naona kama maono	Tashibiha	
12.	Utamu wa Yesu	2 2	-Vitamu lakini vinawasha Kama upupu -Vingine vitamu lakini mwisho wake ni vichungu kama shubiri	Tashibiha	
13.	Achia	1	-Tunaishi kwa mashaka kama watoto wa kambo	Tashibiha	
15.	Kamata pindo	4	-Nani mwanaume kama Yesu	Tashibiha	Nguvu za Yesu
16.	Tenda wema	1	-Wana washa kama upupu Meno -Meno yao kama chuma	Tashibiha	Uadui na usariti
17.	Woga wako	1	-Jua likisogea nao wanasogea	Tashihisi	
18.	Achia	3 3	-Ardhi iseme amina -Mbingu na zisikie	Tashihisi	
19.	Imbeni Na Kusifu	2 2	-Nchi ilitikisika -Shuka na utukufu mbingu na inyamaze kimya	Tashihisi	
20.	Woga wako	2 4 4	-Umejiroga mwenyewe -Mchawi wa maisha yako ni wewe mwenyewe -Umejimaliza mwenyewe	Misemo	
21.	Utamu wa Yesu	4 4	-Utamu -Utamu wa Yesu	Sitiari	Amani
24.	Kamata pindo	4 1	-Shikilia, usimwache, Salama -Utukufu	Taswira	Amani
26.	Tenda wema	3 3	-Kimbelembele -Utalipwa na Mungu	Misemo	Wema
27.	Utamu wa yesu	1	Utamu wa yesu	Taswira	Amani

Chanzo: Data za Utafiti (Juni, 2014)

Jedwali namba 4.1 linawasilisha vipengele vya lugha ambavyo vilibainishwa katika utafiti huu. Matumizi ya lugha kisanii yanadhihirisha kuwa, nyimbo za injiri zinatumia lugha kisanii katika kuwasilisha ujumbe na kuibua dhamira mbalimbali katika jamii. Sehemu ifuatayo inajadili kuhusu vipengele vya lugha na jinsi vilivyotumika katika nyimbo za injiri

4.2.1 Mjadala wa Vipengele vya Lugha Katika Nyimbo Zilizoteuliwa

Vipengele vya lugha katika kazi ya fasihi huwa na dhima maalumu. Vipengele vya lugha hutumika si kupamba kazi ya fasihi bali pia hutumika katika kuibua dhamira mbalimbali katika kazi za fasihi. Hii inadhihirisha kuwa, nyimbo za injiri zina sifa na dhima ya kifasihi katika jamii. Sehemu ifuatayo inajadili vipengele vya lugha vilivyotumika katika kazi za fasihi.

4.2.1.1 Matumizi ya Sitiari

Utafiti huu ulibaini kuwa, msanii anatumia sitiari ambayo ni moja ya vipengele vya lugha katika kuwasilisha ujumbe na dhamira za jamii. Kwa mfano msanii ametumia sitairi kama vile; mwaka wako na umasikini wako, hofu yako ni kifo chako na mashaka nayo ni adhabu yako katika wimbo wa *Woga wako*. Msanii anatumia sitiari hii kuonesha usambamba wa hofu na umaskini. Kwa kutumia sitiari hii anaibua dhamira ya ujasiri na kujiamini. Kwa kutumia sitairi hii anaoanisha na uhusianisha umaskini na dhana ya hofu, uoga na kifo. Kwa kufanya hivi msanii anajenga ujasiri na kuwaelimisha jamii kuhusu hofu na jinsi hofu inavyoweza kusababisha kifo na umaskini katika maisha ya binadamu. Kwa kutumia sitairi msanii anajenga na kufunza ujasiri, kujiamini na kufanya kazi kwa bidii.

Aidha, kwa kutumia sitiari ‘badala ya kilio ni kicheko’ msanii anatumia sitairi kicheko kuashiria furaha na amani. Kwa kutumia sitairi hii msanii anaibua dhana kuwa kwa kuwa na imani ya dini na kuamini katika nguvu za mungu basi maisha ya binadamu hubadilika kutoka katika shida, huzuni na mateso na kuwa ni furaha na amani ya maisha. Kicheko inatumika kuwasilisha furaha na amani isiyo na shida ndani yake.

Kwa kutumia sitairi “Sasa tumejua ni mali yetu” msanii anaonesha mvutano na ukinzani wa binadamu na shetani katika miliki ya dunia na vitu vilivyomo. Msanii anaonesha kuwa furaha, utajiri, afya na kudumu kwa binadamu ni mali ya binadamu amabyo imeporwa na shetani.

Msanii pia anatumia sitairi ‘vita vyetu si vya damu na nyama’ hapa msanii anaibua udhahania katika vita vya binadamu na shetani. Udhahania huu unaibuliwa kwa sabababu binadamu ni kiumbe anayeonekana lakini anapigana vita na shetani amabye ni kitu dhahania. Haonekani katika ulimwengu wa kawaida bali uwepo wake ni uhisivu wa binadamu. Hivyo, kwa kutumia sitiari hii msanii anaibua udhahania.

Aidha, msanii anatumia sitairi ‘leo ni leo lazima nipone ugonjwa wangu’ hapa msanii anatumia sitiari ugonjwa kurejelea uovu, shida, matatizo na mateso ya binadamu. Msanii anaonesha kuwa, kwa kuwa na imani ya kuwepo kwa mungu ni tiba ya shida, uovu, mateso na matatizo yanayosumbua maisha ya binadamu duniani. Matumizi ya sitiari ‘Wana meno wanauma’, ‘wabebe kwa mbeleko ya chuma’ na ‘watageuka mwiba kwako’ msanii anaibua dhamira ya usaliti na mfarakano baina ya wema na uovu. Hapa msanii anaonesha kuwa, binadamu hawana wema na daima

mtu unayemfanyia wema huwa ni adui yako katika maisha. Sitiari hizi huashiria tabia ya matendo ya mwanadamu kutokuwa na shukrani mwenye kusengeny, kugeuka kwa tabia, kutojali msaada wape wao pale uwasaidiapo kutokuwa na fadhila mwanadamu hata ukimfanyia mazuri au mema kiasi gani.

Katika wimbo wa teule wa *Face Book* sitiari inayojitokeza mojawapo ni ‘kichaa kamili katika kizazicha leo’. Msanii anatumia sitiari ‘kichaa’ kuonesha athari ya utadawazi katika maisha ya jamii ndani ya ulimwengu wa sasa, ambapo kuna mabadiliko makubwa, maendeleo, matukio na matendo ya jamii ambapo yamegusa hata mambo ya siasa, uchumi, dini, utandawazi na hata mmomonyoko wa maadili kwa vijana na wazee na watoto pia kwa wamama na wababa na hata wafanya kazi na wanafunzi wameathirika na utandawazi.

Vile vile msanii anatumia sitiari ‘Adui wa kwanza ni wa nyumbani kwako’ hapa msanii anafananisha uadui na nyumba kuonesha kuwa udui yako yupo ndani yako. Na kwamba msariti yupo karibu yako na hatoki mbali yako. Hii ina maana kuwa, mara zote adui yako wa karibu ni Yule uliye naye karibu ndugu au hata jirani ambaye anafahamu mambo yako hivyo tujihadhari na ndugu, jirani, hata rafiki zaidi tumtegemee mungu.

4.2.1.2 Tashihisi

Katika utafiti huu ilibainika kuwa msanii anatumia tashihisi katika kujenga kazi zake. Kwa mfano msanii anatumia tashihisi ‘Mungu aliposimama nchi ikatikisika’ hapa msanii anaipa nchi uwezo na sifa za kutenda. Kwa kutumia tashihisi hii msanii anaonesha nguvu za mungu katika dunia. Tashihisi hii inaashiria ukuu na utukufu wa

mungu kwani yeye ni mkuu na anastahili sifa na uweza mkuu. Hivyo sifa na utukufu wa mungu ni moja ya uwepo wa mungu katika sala na ibada hivyo mungu anapaswa kusifiwa na kuabudiwa katika nchi.

Aidha, msanii metumia tashihisi ‘Dunia ikinibeba itanipeleka Jehanamu’ kwa kutumia tashihisi hii msanii anaipa dunia uwezo wa kibinadamu wa kubeba kitu, sifa ambayo dunia haina kwa sababu dunia haina uhai. Tashihisi hii inaashiria kuwa, dunia ina mambo machafu maovu na ni ubatiri mtupu na hatima ya kuendekeza na kufuata maisha ya dunia iliyojaa anasa, maovu na kila shida humpeleka binadamu katika moto wa jehanamu. Moto wa jehanamu ni moto amabo umeelezwa katika vitabu vitukufu vya Kuruan na Biblia kuwa kila binadamu ambaye ametenda maovu duniani ataishia katika moto wa Jehanamu.

Aidha, msanii pia ametumia tashihisi ‘mateso yangu hayapimiki kwa mizani’ hapa msanii anayapa uhai mateso ambayo hayakamatiki ni kitu dhahania kuonesha ukubwa na uzito wa shida na mateso ya binadamu na msaada mkubwa utapatikana kwa mungu. Msanii anatumia tashihisi ‘Jua likisogea nao wanasogea’ Tashihisi hii inaashiria uvivu wa watu wasiofanya kazi na wasiopambanua nyakati kutambua huu ni wakati wa kufanya nini au nitende nini, muda wote wao ni sawasawa hawana mipango wala malengo ya kujishughulisha katika maisha.

4.2.1.3 Matumizi ya Tashibiha

Utafiti huu ulibaini kuwa, msanii anatumia Tashibiha katika utunzi wa nyimbo zake. Kwa mfano, msanii anatumia tashibiha kama vile ‘naona kama maono’, ‘nilidhani kama ndoto’, ‘kila nionavyo mimi si kama uonavyo (baba)’ tashibia hizi zinatumika

kulinganisha kwa kile aonacho ni chakustajibisha kama maono akini ndivyo hali halisi kamandoto kumbe hali yenyewe na kile aonaye yeye si kama aonavyo Mungu. Hapa anaonyesha jinsi ukuu wa matendo ya Mungu yalivyo tofauti na Mwanadamu aonavyo na ni makuu mnoo kuelezeka. Tashibiha nyingine ni kama vile; ‘ni vitamu lakini vina vinawasha kama upupu’ vilevile pale anaposema ‘vingine ni vitamu lakini mwisho wake ni vichungu kama shubiri’. Tashibiha hizi zinaibua dhana kuwa, maisha ya duniani kuna anasa nyingi lakini hatima yake ni mauti na matatizo. Uzuri na furaha huwa ni za muda mfupi tuu.

Katika wimbo teule wa ‘Achia’ msanii anasema ‘Tunaishi kwa mashaka kama watoto wa kambo’ hapa msanii anatumia tashibiha kuhusianisha maisha ya binadamu na maisha ya mtoto wa kambo. Mtoto wa kambo katika jamii huamini kuwa mtoto wa kambo anayelelewa na mama wa kambo huteswa, hunyanyaswa na kuteseka sana. Hivyo, kwa kutumia dhana hii ya maisha ya mtoto wa kambo msanii analingaisha maisha hayo na maisha ya binadamu katika dunia. Maisha yasiyokuwa na amani na furaha. Hii ina maana kuwa, jamii inaishi kwa mashaka haina mwelekeo, ina mateso, inakosa uhuru wa kutenda yale yatakiwayo kutenda, wanaishi kama watumwa hawatambui haki yao ya msingi adui amewanyanganya hivyo maisha ya wanadamu hayana amani, yamejaa dhuluma yapo kwa mashakamashaka, na wasio na welekeo wa maisha hivyo tunaishi kwa mashaka kama watoto wa kambo tashibiha inayo ashiria imekosa mwelekeo.

Vilevile kwa kutumia tashibiha ‘nani kama wewe’ kuashiria sifa za mungu zinapita mipaka, kwamba hakuna kama mungu ndiye astahiliye sifa na utukufu kote duniani. Kwani matendo yake ni makuu mno mfano amefanya agano na watu wake, wafalme

walipoyaona matendo makuu ya mungu walitetemeka, hivyo mungu akutane na shida za watu wake. Vilevile maneno kama mfalme samba umeketi mahali pa juu ni tashibiha inayoashiria Mungu ni mwenye nguvu, mkuu na uweza ameketi mahali pa juu pa thamani kuu.

Katika wimbo wa *kamata pindo* Tashibiha imejitokeza katika ubeti wa pili pale anaposema ‘nani mwanaume kama Yesu’. Kunaashiria hakuna mwenye kufanya mambo makuu kama yesu ni mwanaume na hakuna kama yesu kutokana na matendo yake yasiyopimika kudhihirisha sifa zake. Katika wimbo wa *Tenda Wema* katika ubeti wa kwanza tashibiha inayojitokeza ni maneno ‘Meneno yao kama chuma’, Pia ‘wanawasha kama pilipili’. Hapa msanii anatumia tashibiha hii kuashiria ugumu wa wasariti na maneno yao kuwa ni sawa na chuma amabcho hakiwezi kuvunjika.

Maneno hayo, yanaashiria binadamu mfano wa chuma ni kigumu kwa matumizi yake lakini kinaweza kukudhuru, hata hivyo maneno ya binadamu mara nyingine mazuri lakini yanaweza kukudhuru pia yanaweza kuleta au kukusababishia mtu katika matatizo makubwa. Vile vile msanii ametumia tashititi ‘ardhi iseme amina’ hapa ardhi imepewa uwezo wa kusema sifa ambavyo ni ya kibinadamu.

Hii inaashiria kuwa watu wote wataamini katika imani ya dini na kushuhudia ukweli na kujikomboa kutoka katika uovu. Aidha, msanii pia anatumia tashihisi ‘shuka na utukufu mbingu na inyamaze kimya’ tashihisi hii inaashiria utukufu na sifa bayana za ukuu wa mungu mojawapo ya sifa zake na utukufu wa matendo yake. Makuu pale

anapojidhihirisha kila kitu huwa kimya na hutikisika kwamba yeye ni mkuu mno astahiliye sifa na utukufu.

4.2.1.4 Matumizi ya Takriri

Katika wimbo wa *Woga Wako* maneno ‘huwezi’, ‘umejiroga mwenyewe’, ‘Adui wa maisha yako ni wewe mwenyewe’, ‘mchawi wa maisha yako ni wewe mwenyewe’, yamejitokeza zaidi ya mara moja kuonyesha msisitizo au mkazo ili kujenga dhamira na maudhui yaliyokusudiwa katika wimbo husika.

Katika maneno yamejitokeza katika wimbo wa *Ndivyo Ulivyoambapo* maneno ndivyo ulivyo yamejitokeza kwa lengo la kuonesha msisitizo wa Mungu alivyo ndivyo. Utamu ni takiriri inayojitokeza katika wimbo wa ‘Utamu wa Yesu’ maneno mengine ni kama vile ‘tumeonja utamu wa yesu’, ‘bulela’, ‘ng’ang’ana’, ‘songela’, ‘simokimo’, takiriri zote hizo zikionesha au kuashiria msisitizo wa jambo kuhusiana na maudhui ya nyimbo husika.

Vile vile msanii ametumia takiriri ya neno ‘achia’ ambayo imejitokeza katika wimbo teule wa *Achia*. Matumizi ya takiriri hii yanaashiria msisitizo wa kuachiliwa kwa mamlaka ya nguvu kutoka juu isiyo ya kibinadamu. Maneno kama vile; Raha hapa, jamani raha, hatupigani vikumbo hatusemani mafumbo ni takiriri zinazojirudiarudia kutoka katika wimbo wa *Raha Tupu* zimejitokeza kwa lengo la kuonesha msisitizo kwamba kwa Yesu kuna raha

Takiriri zingine zilizojitokeza katika nyimbo za Rose Mhando ni takiriri ya maneno kama vile ‘jipenyeze’, ‘ale kamata’, ‘shikilia’, ‘usimwache’ na ‘salama’ ni baadhi ya takiriri zilizojitokeza kuonesha msisitizo na nia thabiti ya kutoachilia kila kizuri au

chema upatacho. Vilevile Takriri umeanguka, imbeni kusifu, na utukufuna halleluya, zimejitokeza katika wimbo wa *Imbeni kusifu* nazo huashiria msisitizo wa sifa na kuabudu katika roho na kweli. Msanii ametumia takriri ‘kimbelembele’, ‘nenda’, ‘utalipwa na Mungu’, katika wimbo teuliwa watenda wema zimejotokeza nazo huashiria misisitizo wa kutenda mema kuashiria kusisitiza wa kutenda mema mbele za mungu bila kujali wanadamu bali kumhofu mungu pale tutendapo mema.

Katika wimbo wa *Face Book* takriri zinazojitokeza kama vile ‘face book’, ‘ni ajabu sana’, ‘ni utandawazi’, ‘kisa wanachati’, ‘whatsup’,. Zote zinaashiria msisitizo wa maneno kuhusiana na wimbo husika kwa lengo la kufikishajumbe kwa hadhira iliyokusudiwa. Takriri zingine zinajidhirisha katika maneno ni bebe ni bembeleze katika wimbo wa Nibebe. Takriri hiyo inaashiria msisitizo hususani katika mahitaji muhimu na msaada wa binadamu kwa muumba wake.

4.2.1.5 Matumizi ya Taswira

Taswira ni matumizi ya lugha yanayopambanuliwa na ulinganifu na udhahiri waMaelezo wenye kuhusisha na kujumuisha dhana fulani mbalimbali tofauti ndani yadhana moja ili kuleta athari maalumu katika mawazo ya msomaji (Senkoro, 2011)anasema ni picha inayobebwa na hadhira ya kaziya fasihi baada ya kusikiliza amakusoma kazi za fasihi utafiti huu ulibaini msanii wa nyimbo za Injili Rose Muhanoametumia taswira kadhaa kama vipengele vya lugha kujenga kazi yake kifasihi.Kwa mfano katika wimbo wake wa UTAMU WA YESU: Pale anaposema katikaubeti wa 1.

“Onjeni muone utamu wa Yesu “

“Onjeni utamu wa Yesu :

“Utamu wa Yesu ee, Utamu, utamu:

Maneno utamu wa Yesu ni taswira inayomaanisha uzuri au faida ya Yesu hivyo jamii inaelezwa ijaribu kufuata nyayo za Yesu watafanikiwa katika maisha yao kwani ni faida kwa jamii.

4.2.1.6 Matumizi ya Misemo

Misemo ni kipenge cha tamathali za usemi uhusisha fungu fupi la maneno au nenolililofungamana na maana kimaumbo ambayo kuna mafumbo ndani yake kwa jamiiwamitila. (2003: 166) anafasihi zana ya misemo kwa kusema neno lenye upana nakutumika kuelezea au matamko au kauli zinazoelekea ukweli Fulani. Msaniiametumia misemo mbalimbali ili kuweza kufikisha ujumbe kwa hadhira mfanokatika wimbo wa injili wa “Tenda wema” pale anaposema katika ubeti wa pili“uliotenda mema kwako uliwasaidia kimbelembele (Eti wewe) kimbelembele”Neno kimbelembele ni msemu unaomaanisha kuwa japo uliwasaidiawatu lakini msaada wako ni kama kujipendekeza tu hakuna faida kwako.

4.2.1.7 Matumizi ya Ishara

Ishara ni kitu kinachofahamika au kuaminika katika jamii ambacho hutumika kamaalama ya kitu kingine na kueleweka hivyo kwa jamii “Senkoro P.E M.K (1982)anasema ni neno au usemi wenye maana inayowakilisha dhana nyingine kwakuhusiana nayo.

Huweza kuwa maana au kiwakilishi mfano katika nyimbo za Injiliza Rose Muhando katika wimbo wa NIBEBE maneno kama “Adui wa kwanza niwa nyumbani kwako inatoa ishara kuonyesha kwamba mara nyingi tatizo au mbayawako ni yule anayekufahamu.

4.3 Hitimisho

Sehemu hii imejadili kuhusu vipengele vya lugha katika nyimbo za injiri za Rose Mhando. katika sehemu hii imeelezwa kuwa, msanii ametumia lugha kisanii katika kujenga kazi yake ya fasihi. matumizi ya lugha za picha, ishara na kitamathali ni moja ya msisitizo wa nadharia ya Simiotiki katika kazi za fasihi. Matumizi ya lugha humpa nafasi hadhira kutafakari juu ya kile ambacho msanii anakiwasilisha katika kazi zake za fasihi. kwa hiyo sehemu ifuatayo inajadili juu ya dhamira zinazowasilishwa na vipengele vya lugha vilivyobainishwa katika sehemu ya 4.1.

4.4 Kubainisha Dhamira Zinazojitokeza Katika Nyimbo Teule

Moja ya malengo mahususi ya utafiti huu ilikuwa ni kubainisha dhamira zinazojitokeza katika nyimbo teule zilizochunguzwa katika utafiti huu. Baada ya kuchunguza na kuchambua nyimbo moja baada ya nyingine, utafiti huu ulibaini kuwa dhamira zinazojitokeza katika nyimbo hizo ni pamoja na; dhamira ya wema na huruma, upendo, ujasiri, bidii ya kazi, ndoa na mapenzi. Matokeo haya hayakutofautiana na matokeo yaliyopatikana wakati wa majadiliano ya vikundi. Jedwali lifuatalo linawasilisha data za utafiti huu.

Jedwali Na. 4.2: Vipengele vya Lugha katika Nyimbo za Rose Mhando

Na.	Wimbo	Ubeti	Kifungu cha Maneno	Tamathali za Usemi	Dhamira
1.	Ndivyo ulivyo	2	Huruma zako zimevuka vilindi na bahari	Tashihisi	Huruma isiyo ukomo

2.	Woga wako	1 1 1 3	-Mwaka wako ni umasikini wako -Hofu yako ni kifo chako -Mashaka nayo ni adhabu yako -Mchawi wa maisha yako ni wewe mwenyewe -Adui wa maisha yako ni wewe mwenyewe	Sitiari	Ujasiri
3.	Utamu wa Yesu	3 3	-Badala ya kilio ni kicheko -Badala ya aibu utukufu	Msemo	Maisha baada ya kifo
4.	Achia	4 3	-Sasa tumejua ni mali yetu -Vita vyetu si juu ya damu na nyama	Sitiari	Vita dhidi ya uovu
5	Raha	1	-Hapa, hapa ndipo penye raha	Ishara	amani ya imani
6.	Kamata Pindo	1	-Leo ni leo lazima nipone ugonjwa wangu	Sitairi	Uovu
7.	Imbeni na kusifu		-Mungu aliposimama nchi ikatikisika		Ukuu na Nguvu za Mungu
8.	Tenda wema	1	-Wana meno wanauma -Wabebe kwa mbeleko ya chuma -Watageuka mwiba kwako -Tenda wema nenda zako	Sitiari Sitiari	Usariti Wema na uovu
9.	Face book	1	-Face book face book twitter ni kichaa kamili kwa kizazi cha leo	Sitiari	Athari ya utandawazi
10.	Nibebe	4 3 3	-Dunia ikinibeba itanipeleka jehanamu -Mateso yangu hayapimiki kwa mizani -Adui wa kwanza ni wa nyumbani kwako	Tashihisi Ishara Ishara	Maisha bila imani Usariti
11.	Ndivyo ulivyo	1	-Naona kama maono	Tashibiha	
12.	Utamu wa Yesu	2 2	-Vitamu lakini vinawasha Kama upupu -Vingine vitamu lakini mwisho wake ni vichungu kama shubiri	Tashibiha	
13.	Achia	1	-Tunaishi kwa mashaka kama watoto wa kambo	Tashibiha	
15.	Kamata pindo	4	-Nani mwanaume kama Yesu	Tashibiha	Nguvu za Yesu
16.	Tenda wema	1	-Wana washa kama upupu Meno -Meno yao kama chuma	Tashibiha	Uadui na usariti
17.	Woga wako	1	-Jua likisogea nao wanasogea	Tashihisi	
18.	Achia	3 3	-Ardhi iseme amina -Mbingu na zisikie	Tashihisi	

19.	Imbeni Na Kusifu	2 2	-Nchi ilitikisika -Shuka na utukufu mbingu na inyamaze kimya	Tashihisi	
20.	Woga wako	2 4 4	-Umejiroga mwenyewe -Mchawi wa maisha yako ni wewe mwenyewe -Umejimaliza mwenyewe	Misemo	
21.	Utamu wa Yesu	4 4	-Utamu -Utamu wa Yesu	Sitiari	Amani
24.	Kamata pindo	4 1	-Shikilia, usimwache, Salama -Utukufu	Taswira	Amani
26.	Tenda wema	3 3	-Kimbelembele -Utalipwa na Mungu	Misemo	Wema
27.	Utamu wa yesu	1	Utamu wa yesu	Taswira	Amani

Chanzo: Data za Utafiti (Juni, 2014)

Jedwali namba 4.2 linawasilisha vipengele vya lugha na dhamira zinazoibua katika nyimbo zilizochunguzwa katika utafiti huu. Kwa ujumla imeonesha kuwa vipengele vya lugha vimetumika kisanii kuibua dhamira kama vile; wema na huruma, uovu, usariti, imani na amani na athari ya utandawazi. Sehemu ifuatayo inajadili kuhusu dhamira hizo

4.4.1 Wema na Huruma

Utafiti huu Msanii ameeleza sifa na wema wa mungu kwa wanadamu hausemeki na hauchunguziki kwamba ni mwenye huruma na mwenye kusamehe dhambi za wanadamupia ni mwenye kutoa msaada pale tunapochoka na daima hutuwazia mema na huruma zake hazina mipaka. Kwa mfano katika ubeti wake wa pili pale anaposema

Si mwepesi wa hasira

Ni mwingi wa rehema (Ndivyo ulivyo)

Wewe umetuwazia mema

kuliko tunavyodhani

Mawazo yake si ya mwanadamu
 Ninani kama wewe wa kusamehe
 Mwepesi wa kusamehe

Dondoo hili Mungu anaonyesha kuwa Mungu alivyo si mwepesi wa hasira, ni mwingi wa rehema na mawazo yake si ya mwanadamu. Ni nani kama wewe (Mungu) msanii ameeleza kuwa sifa za mungu ni za pekee kweli binadamu haziwezi. Hali hii ilinisukuma kuuliza kwa watafitiwa wachache kuhusu sifa hii Mungu kwa yeye alivyo ndivyo ndivyo mtafitiwa mmoja.

“Hakika mungu ndiye mwenye kusamehe

Msamaha wake ni halisi ni katika makosa tofauti”

Mawazo hayo yanatusukuma mbele unatusaidia katika utafiti wetu kwakuwa hadhira inaguswa na hisia za usikizaji kwa furaha mara kwa mara. Dondoo hiyo vilevuile inaonyesha kwamba huruma ya Mungu kwetu ni ya ajabu ni mwingi wa rehema. Wataalamu wa nadharia ya hementiki ambao katika theologia ya kikristo hutumika njia ya kuchunguza na kufasihi ukweli wa kiroho katika Biblia na mtazamo wa uchunguzi wa matendo mbalimbali ya binadamu kama vile usemaji, upendaji, uchukiaji n.k. huathiriana na wimbo huu. Hivyo katika dhamira hizo lugha imekuwa ni kichocheo katika kufunza jamii kuhusu ukuu wema na huruma ya Mungu kwa binadamu.

Aidha, tukirejelea nadharia ya kihemantiki (1889-1976) kwa mujibu wa shleiermacher anadai kuwa mfumo wa lugha huhusiana na muktadha katika kufasiri

dhamira za kazi za fasihi na pia lugha hauathiriana na muktadha wa kazi ya fasihi.

kwa mfano, msanii anasema:

Waliokata tamaa Mungu huwatia nguvu

(Baba) ndivyo ulivyo

Kila nionavyo mimi si kama utazamavyo (kumbe) ndivyo ulivyo.

Huruma zako zimevuka vilindi vya bahari ndivyo ulivyo

(hakuna kupinga)

Dondoo hii pia husisitiza ukuu wa Mungu hususani matendo yake kwa binadamu.

4.4.2 Dhamira ya Ujasiri na Kujiamini

Katika majadiliano ya vikundi utafiti huu ulibaini kuwa, msanii anaibua dhamira ya ujasiri na kujiamini ili kukabiliana na umaskini. Aidha, utafiti huu ulibaini kuwa nyimbo za Injiri hazizungumzii tu suala la kumjenga mtu katika imani ya kutammbua uwepo wa mungu bali pia kufunza juu ya uajasiri na kupambana na mazingira yake, na kuondoa umaskini. Tazama mifano katika ubeti namba

Mwaka wako na umasikini wako

Hofu yako ni kifo chako

Mashaka nayo ni adhabu yako

Kila kitu unasema huwezi huwezi

Wengine wameweza vipi

Malengo yako utafanikisha vipi

Ndoto zako utafanikisha vipi

Umejiroga mwenyewe

Katika ubeti huo hapo juu, msanii nasisitiza kuhusu kuondoa hofu na woga wa kutenda jambo lenye kuleta maendeleo. Hapa msanii anaelimisha hadhira yake kuhusu ujasiri na kujiamini katika kutenda jambo lolote. Msanii anaamini umasikini, kutofanikiwa katika maisha na kutokuwa na malengo hutokana na kutojiamini na kukosa ujasiri.

4.4.3 Dhamira ya Hofu na Uwoga

Katika utafiti huu, ilibainika kuwa msanii katika nyimbo za injiri anajenga dhamira ya hofu na uoga. Kwa kutumia nyimbo msanii anaonesha kuwa hofu na uoga huweza kumfanya mtu kuwa maskini na kutofanikiwa. Rejea ubati na hapo juu. Msanii anaonesha kuwa hofu ni kifo amabcho mtu hujiandalia mwenyewe na kwa kufanannisha na dhana ya 'kuroga' hapa anaonesha kuwa hofu ni sumu ambayo humuathiri binadamu na kumpa umaskini.

4.4.4 Dhamira ya Kiburi na Jeuri

Utafiti huu ulibaini kuwa, msanii anaibua dhamira ya kiburi na jeuri ya binadamu. Wakati wa majadiliano ya vikundi wahojiwa walijadili kuwa nyimbo za Injiri zinaibua dhamira ya kiburi na jeuri. Kwa kutumia wimbo, msanii anaonesha hasara ya kuwa na jeuri na kiburi katika jamii. Anaonesha kuwa, binadamu hawezi kufanikiwa kutokana na kiburi na jeuri ambayo humfanya aonekane ni mpumbvu (rejea mfano namba Hapo juu). Msanii anasema 'Jeuri yako', 'fedheha kwako', 'upumbavu wako', 'ujinga wako'. Mpumbavu huamini kila neno bali mwenye akili

hufikiri sana aenendavyo, umejimaliza mwenyewe”. Dondoo hii inasisitiza kuwa, adui wa maisha ya mtu ni mtu mwenyewe.

Msanii ameonya na kusihi jamii kuacha woga na hofu hasa katika mambo ya msingi ya maendeleo ya mafanikio. Msingi wa mtazamo wa nadharia ya hementiki kama asemavyo schleiermacher na wataalamu wengine kwamba uchunguzi wa matendo mbali ya binadamu kama vile usemaji, upendaji na kadhalika ambayo imejengwa katika imani ya kuwa matendo ya binadamu yanaathiriwa kwa njia mbalimbali na asasi tofauti katika mazingira yake pia katika usomaji unavyoeleweka na matini au kazi fulani pamoja na mbinu za uelewa wenyewe, nadharia ya hementiki imetumika kwani imegusa maeneo nyeti ya msingi hivyo kuathiriana na wimbo huu ambapo dhamira kubwa ni kwamba jamii iondoe hofu na woga katika kutenda jambo la maendeleo au mafanikio pia hofu na woga husababisha kutofanikiwa katika maisha.

4.4.5 Dhamira ya Imani

Dhamira nyingine inayojitokeza katika nyimbo za injiri ni kusisitiza kuhusu imani yadini na kuamini uwepo na nguvu za mungu katika maisha ya binadamu. Utafiti huu ulibaini kuwa, msanii anatumia wimbo katika kuelelemisha na kujenga imani ya dini katika mioyo ya wanadamu. Kwa kutumia wimbo wa *‘utamu wa yesu’* msanii anasisitiza kuwa, utamu wa yesu hushinda mauti, humtenga mbali mtu na dhambi pia inamfanya mtu kusamehewa dhambi zake na kumsogeza mtu kuwa karibu na Mungu. Tazama mfano wa wimbo namba ... hapa chini.

Onjeni muone utamu wa yesu we

Mama we onjeni utamu wa yesu we

Usione ninaraha nimeonja utamu wa yesu we

Si kama nimechanganikiwa (bali)

Nimeonja utamu wa yesu we

Jamani sijarukwa na akili (bali) utamu wa yesu we

Utamu, utamu, utamu, wa yesu we

Ukichunguza mfano huo utaona kuwa, msanii anasisitiza amani, furaha, maisha yenye raha na mafanikio yanatokana na kujiegemeza katika imani ya Mungu.

4.4.6 Dhamira ya Maisha na Kuishi

Utafiti huu ulibaini kuwa, msanii anatumia wimbo kuonesha maisha na kuishi. Wakati wa majadilinao ya vikundi, wahojiwa walibaini kuwa suala la maisha na kuishi ni moja ya dhamira amabyo inaibuliwa na msanii katika utunzi wake. Msanii anaonesha kuwa, maisha hayana maana yoyote bila kuwa na Mungu. Anasisitiza kuwa, ili uweze kuishi maisha ya raha duniani na pia huko mbele baada ya kifo inategemea jinsi gani upo karibu na mungu wako. Tazama ubeti ufuatao.

Viko vingi vitamu lakini mwisho wake kilio

Vingine vitamu lakini mwisho wake vichungu kama shubiri

Ni vitamu lakini vinawasha kama upupu

Ni vitamu lakini mwisho vinapalia

Wacheni ni useme utamu wa Yesu ee

Thamani yake haisimuliki imeshinda mauti

Imenitenga na dhambi utamu wa yesu eee

Haufanani na asali utamu wa yesu ee

Thamani yake imeshinda almasi

Amani yake haipatikani

Mfano hapo juu unasisitiza kuwa, kuishi katika imani ya Mungu ndiyo njia pekee ya kuishi kwa amani. Msanii anafananisha maisha ya kuwa na Yesu ni sawa na utamu ambao hauna madhara. Hapa msanii anajenga dhana ya kuishi na kuwepo huku akisisitiza kwa kuwa ndani ya yesu hakuna mauti wala madhara na utamu wa yesu unathamani isiyosimulika ishindayo almasi. Aidha msanii anasisitiza kuwa, kutokuwa na imani na Mungu humfanya mtu aishi maisha yasiyokuwa na thamani duniani na hata akifa hukutana na uchungu huo. Msanii anasema “viko vingi vitamu lakini mwisho wake ni mauti, kilio na vingine vinawasha kama upupu, vichungu kama shubiri”

Vile vile wahojiwa walijadili kuwa, kwa kutumia wimbo msanii anaonesha kuwa maisha ya furaha hutegemea imani ya dini na ukaribu wa binadamu na Mungu wake. Msanii anaonesha kuwa, katika kuonja utamu wa Yesu badala ya kilio ni kicheko, badala ya aibu ni utukufu na kupata Baraka. Tazama mifano katika ubeti ufuatao.

Walio chini wameinuliwa

Badala ya kilio nikicheko

Badala ya aibu utukufu (Utamu wa yesu)

Mito ya Baraka inatiririka

Utamu wa yesu eee

Nimeonja utamu wa yesu.

Kwa ujumla msanii anatoa falsafa kwamba kwa yesu kuna utamu au uzuri wenye uaima katika maisha ya binadamu hivyo watu au jamii ionje utamu wa yesu hauna madhara.

Vilevile mawazo ya mtaalamu schleier ambalo limeendelezwa na wanahementiki wengine linahusiana na dhana ya kujitambulisha ambapo ni dhana anayoitumia kwa maana ya kuwa mfasiri au msomaji wa kazi ya kifasihi anapaswa kujitahidi awezavyo kujitambulisha kihisia na kuisawini hali ya kiakili ya mwandishi na hatua ya kukisia maana ya kazi nzima kuweza kulifikia lengo la mwandishi maana haya yamegusa dhamira kwamba yeye mhusika amejitambua kuonja uzuri au utamu wa yesu hususan katika ushuhuda wa maisha yake kupata Baraka mbele za mungu. Nadharia hii imekidhi hoja katika ufasihi ukweli wa kiroho katika neno la Mungu kama linavyosema mhusika mwenyewe alivyo na husika.

4.4.7 Dhamira ya Uhuru na Kujikomboa

Katika utafiti huu ilibainika kuwa, msanii anatumia wimbo kuibua dhamira ya uhuru na ukombozi. Dhamira hii inaibuliwa kwa kuonesha kuwa binadamu anahitaji kuwa karibu na Mungu na ndiyo uhuru na ukombozi wake. Anatumia shetani kama ni adui wa binadamu na binadamu wanahitaji kuwa huru na kujikomboa kutoka katika utumwa wa shetani. Dhamira hii inajitokeza katika wimbo wa ACHIA. Yaani shetani aachilie mafanikio yetu watu wamtambue mafanikio haki zao watambue kuwa Baraka zetu zimekaliwa na shetani hivyo lazima aachie. Mfano katika wimbo wa achia ubeti ule wa kwanza pale anaposema:

Jamani mateso haya mpaka lini

Jamani ukiwa huu mpaka lini
 Nyumbani kwetu wenyewe tunakuwa wageni
 Kwenye nchi yetu tunaishi kwa mashaka
 Haki zetu za msingi zimenyanganywa
 Kumbe ibilisi umekamata Baraka zetu
 Sasa tumesema utake usitake (Tunasema uachie)

 Tumechoka sasa nasema (achia)
 Achia ndoa zetu
 Achia watoto wetu
 Achia mabinti zetu
 Dhahabu fedha (Achia)

Katika mfano wa wimbo hapo juu, msanii anaonesha kuwa shetani ni adui wa mafanikio na Baraka za binadamu. Anaonesha kuwa, matatizo na shida za watu katika ndoa, mmomonyoko wa maadili kwa watoto na mabinti ni shetani hivyo anapaswa kuachia. Hii pia hugusa nadharia ya Hementiki inayotumiwa kwa maana ya kuchunguza na kufasihi ukweli wa kiroho katika biblia imejengwa pia katika imani ya kuwa matendo ya binadamu yanaathiriwa kwa njia mbalimbali na asasi tofauti zilizoko katika mazingira yake.

Raha kumbe raha wito wa kwenda kwa yesu kupata raha na kutambua raha ya kweli ni dhamira nyingine katika wimbo wa Raha Tupu. Hapo msanii anaonesha kuwa, raha inapatikana kwa Mungu hivyo kutoa wito kwa jamii itambue kuwa amani katika

raha wito wake mchajuko Njano wa wimbo wake wa Raha Tupu katika ule ubeti wa kwanza pale anaposema.

“Kweli ndani ya yesu ni raha ajabu”

Kama vile upendo utu wema uvumilivu

Zaidi ya yote tunaimba milele

Jamani tuwe ndani (Kule)

Hakuna kulewa, hakuna uchawi, hakuna mateso

Furaha, amani, uvumilivu

Mfano huo unaonesha kuwa, raha katika maisha ya binadamu yanatokana na kuwa na yesu na ndiyo ukombozi wa kweli. Anaielimisha jamii kuwa, ndani yesu ni raha ajabu na kupata amani hata uchawi hakuna, hakuna ulevi wala mateso raha ya kweli jamii ikimbilie kwa Mungu. Tukirejelea nadharia ya Hementiki katika kuchunguza na kufasili ukweli wa kiroho katika Biblia. Kama msingi wa mtazamo hementiki uchunguzi wa matendo mbalimbali ya binadamu hususani katika maisha ya binadamu siku zote hupenda raha na raha kama maisha mazuri katika maisha hivyo imeshikiliakatika matendo yake.

4.4.8 Dhamira ya Amani

Utafiti huu ulibaini kuwa, msanii ameibua dhamira ya amani kwa kuonesha kuwa amani ya dunia inatokana na kushikiria mafundisho ya dini na kuamini katika uwepo wa Mungu. Hapa msanii anaeleza kuwa amani ambayo haina ukomo ni amani ya kuwa ndani ya Yesu na kushikiria amani ndiyo nguzo ya maisha. Mfano pale katika wimbo wake wa *Kamata Pindo la Yesu*

Katika ubeti wa kwanza pale anasema

“Mama mama mama Aie

Kamata la Yesu (Shikilia)

Aie kamata pindo la yesu (Shikilia)

Usimwache aende zake (Shikilia)

Usimwache akuponyoke (Shikilia)

Pia pale amesema katika ubeti wa pili na watatu kwamba

Haijalishi marafiki nao wanasema nini

Haijalishi na majirani nao wananitazama vikpi

Wacheni sikilizizeni

Nitakwenda (Nitagusa) pindo la yesu

Yesu anapita lakini unanyamaza kimya

Vilevile pale anaposema ni nani mwanaume kama yesu usimwache
aende zake.

4.4.9 Dhamira Ujinsia

Utafiti huu ulibaini kuwa, msanii anaibua dhamira ya ujinsia kwa kutumia wimbo wa injiri. Wakati wa majadiliano ya vikundi wahojiwa walijadili kuwa, msanii anaonesha nguvu ya mwanaume katika jamii. Tazama mfano ufuatao kutoka ubeti wa tatu katika wimbo wa kamata pindo la yesu

Ni nani mwanaume kama yesu (Hakuna)

Anayeweza kuponya magonjwa (Hakuna)

Anayeweza kufufua

Anayeweza kufukuza wachawi sugu

Anayefukuza wenye kiburi

Ukiwa na yesu (Salama)

Nasema (salama)

Katika mfano huo msanii anaonesha kuwa, nguvu za mwanaume ni kubwa, analinganisha mwanaume na Yesu kuwa hakuna mwanaume anayelingana nae. Wakati wa majadiliano ya vikundi wahojiwa walihoji kwa nini asitumie nguvu ya mwanamke? Ama kwa vile Yesu alikuwa mwanaume? Lakini bado inaibua mwelekeo wa jamii kuhusu mwanamke na mwanaume.

4.4.10 Dhamira ya Athari Hasi za Utandawazi

Wakati wa majadiliano ya vikundi utafiti huu ulibaini kuwa, mtunzi ameibua dhamira ya utandawazi na uhasi wake katika jamii. Dhamira hii inajitokeza katika wimbo wa *Face book* ambao unatoa onyo kuhusu katika kizazi cha leo. Msanii anaonesha kuwa athari za utandawazi si katika utamaduni tu bali utandawazi umeharibu maadili na mwelekeo wa kanisa na imani za kidini. ameonyesha kuwa kanisa la sasa linakosa mwelekeo wa kiroho na maadili ya kanisa mfano kutofanya maombi ipasavyo wachungaji kukosa hekima katika kutoa maamuzi katika matatizo yawahusuyo waumini waumini hawajui pakwenda kutolea shida zao wakristo wamekuwa wajinga katika mambo ya kiroho (Kimungu) mfano halisi katika wimbo wa Face book ubeti wa kwanza pale anaposema:

Face book Twitter amekuwa Mungu wa kizazi cha leo

Face book ntwitter amekuwa hakimumu wa kizazi cha leo

Face book twitter ni kichaa kamili wa kizazi cha leo

Kanisa lina hali mbaya

Watu hawajui pakwenda

Wakristo wamekuwa wajinga

Wachungaji wamekosa hekima kutoa maamuzi ya matatizo yao.

Pia pale anapoendelea kusema katika ubeti wa pili kwamba:-

Wakristowanatia aibu wanaacha majukumu yao (Kisa wanachati)

Wameacha kumfuata mungu (Eti wanachati)

Wamesahau kufanya maombi

Wameharibika

Wanafunzi wanafeli mitihani

Wanafunzi wanachelewa kwenye masomo

Wafanya kazi wanachelewa kazini

Madereva wanasababisha ajali (Kisa wanachati)

Vile vile amegusia katika ubeti wa tatu na wane:-

Eti ndoa nyingi zimeshavunjika

Wabunge wanachelewa bungeni

Madaktari wanasababisha vifo

Wakristo hawasomi neno

Wanadamu wamechanganikiwa

Ninani aliyewaloga

Katika mawazo ya chombo hizi msanii anaonyesha kuhusu athari za utandawazi katika ulimwengu wa leo hivyo kama jamii inaonywa na kuaswa kujiahadhari na utandawazi. Sambamba ni nadharia ya hemenitiki inayohusu matendo katika masuala ya ukweli wa kiroho katika Biblia na vilevile nadharia imetumika.

4.4.11 Dhamira ya Wema

Utafiti huu ulibaini kuwa, kwa kutumia nyimbo za Injili msanii anaibua dhamira ya kutenda wema katika jamii. Msanii anaonesha kuwa wema ni jambo la msingi ndani ya jamii nah ii inajitokeza katika wimbo wake wa *Tenda mwema* Tazama mfano kutoka katika ubeti ufuatao.

Tenda wema nenda zko (nenda)

Usingoje kusifiwa (Mama we)

Usisubiri asante (Nenda)

Usingoje shukurani (Nenda)

Katika mfano huo, tunaona kuwa msanii anasisitiza matendo mema bila kungoja shukrani ya binadamu.

4.4.12 Dhamira ya Usaliti

Utafiti huu ulibaini kuwa, msanii anaibua dhamira ya usaliti. Kwa kutumia wimbo anaisitiza kuwa, marafiki zako ndio maadui zako na wale wanaokushangilia siku moja watakusariti na kukucheka. Anasisitiza kuwa, siku ya mateso, huzuni, mahangaiko au anguko lako waliokuwa marafiki zako watakutenga. Aidha anasisitiza kuwa wema hulipwa kwa mungu haya yanajitokeza katika wimbo wa *Watageuka Mwiba Kwako*. Tazama mfano ufuatao

Waliokula chakula chako
 Watageuka anguko lako (pole)
 Uliotenda mema kwao
 Uliwasaidia kimbelembele
 Usichoke kutenda mema
 Utalipwa na Mungu

Katika mfano huo, msanii anaonesha jinsi binadamu walivyo wasariti na vigeugeu na asiyethamini utu hata kama uliwasaidia kiasi gani. Vile vile msanii ameonesha jinsi wema ulivyo na umuhimu mhata katika hali yoyote ya tabia aliyonayo binadamu pale katika ubeti wa tatu anaposema:

Wacha niseme ukweli (Jamani ee)
 Ngoja niseme ukweli (Mwenzenu wee)
 Wanadamu hawabebeki (Hawabebekiki)
 Hata nikifanya nini (Hawabebeki)
 Wabebe kwa mvbeleko bya chuma (Hawabebeki)
 Wabebe kwa maturubai (Hawabebeki)
 Watachukua na viwembe (Hawabebeki)
 Wachane na maturubai (Kweli)
 Wabebe kwa mbeleko ya chuma (Hawabebeki)
 Watatafuta msumari
 wakutukane (Jama we) mama
 Tena Watagonga ngo, ngo, ngo, ngo, ngo
 Wape chakula wale
 Washibe watakushitaki (Mama we)

Nenda nenda ah nenda

Utalipwa na Mungu

Katika dondoo hili tunaona kuwa msanii anasisitiza kuwa binadamu ni wasariti na hivyo binadamu anatakiwa kutenda wema na kusubiri malipo kutoka kwa Mungu. Tukirejelea Nadharia ya hementiki tunaona kuwa, ukweli ukweli wa kiroho kwamba tabia ya binadamu ni kimatendo ya kishetani ni kigeu geu na matendo yao ni dhahiri hayana shukrani wengi wameguswa na mawazo au vitendo kwani kuna ukwelindani yake. Aidha nadharia ya umuundo nayo imetumika kwani inaingiliana na wimbo ambapo cha mwelekeo wa ufafanuzi wa kazi za kifasihi sio kuzitafsiri kazi hizo bali kuangalia sehemu mbalimbali za kazi za fasihi au viwango mbalimbali na kuonyesha jinsi tunavyounda muundo mzima na kazi za kifasihi na maana zilizopo katika kazi hizo hivyo nadharia ya kihementiki na nadharia ya umuundo umetumika.

4.5 Hitimisho

Sehemu hii imejadili kuhusu dhamira zinazoibuliwa na vipengele vya lugha kama vilivyobainishwa katika utafiti huu. Sehemu hii imejadili kuwa, msanii anatumia vipengele vya lugha kisanii na kuibua dhamira mbalimbali zinazosawiri uhalisia wa maisha ya binadamu.

4.6 Kutathimini Nafasi ya Nyimbo za Injili Katika Fasihi ya Kiswahili

Moja ya malengo mahususi ya utafiti huu ilikuwa ni kufanya tathmini ya nafasi ya nyimbo za Injili katika nyimbo za Rose Mhando. Ili kufikia lengo hilo wakati wa majadiliano ya vikundi wahojiwa waliulizwa swali ambalo lililenga kuibua nafasi ya

nyimbo hizo katika fasihi ya Kiswahili. Matokeo yalionesha kwua nyimbo za Injili zina nafsi kubwa katika fasihi ya Kiswahili na maendeleo ya fasihi hiyo. Wahojiwa walieleza kuwa, nyimbo za Injili hutungwa kwa lengo na dhima maalumu katika jamii, nyimbo hizo hutumia lugha kisanii ili kuwasilisha ujumbe wa kwa hadhira.

Aidha, ilielezwa kuwa matumizi ya lugha kisanii yanadhihirisha kuwa, nyimbo za injili hazitungwi bila malengo maalumu ya kifasihi. Wakati wa majadiliano ya vikundi wahojiwa walibainisha kuwa, nyimbo za injili zina dhima na nafasi ya kifasihi katika jamii. Walitoa sababu zifuatazo ambazo zinaonesha kuwa nyimbo za injili zina nafasi ya kifasihi;

- (i) Nyimbo za Injili hutumia lugha kisanii
- (ii) Nyimbo za Injili huonya na kukosoa jamii kuhusu masuala mbalimbali ya kijamii.
- (iii) Nyimbo za Injili huelimisha jamii kuhusu masuala mbalimbali kwa mfano, upendo, amani, kuepuka maovu na masuala ya ndo.
- (iv) Nyimbo za Injili hulinda amali za jamii na utamaduni wa jamii ikiwa ni pamoja na lugha ya jamii.

Kutokana na data hizo ambazo zilitolewa na wahojiwa tulibaini kuwa, nyimbo za injili zina nafasi muhimu katika fasihi ya Kiswahili kwa sababu hutumia lugha kisanii ili kuwasilisha dhamira mbalimbali ndani ya jamii. Vile vile ni sanaa ambayo inakuza na kuendeleza lugha hususani Kiswahili katika muktadha huu. Kwa mfano, utafiti uu ulichunguza makundi ya jamii yanayotumia nyimbo za Rose Mhando katika dhima mbalimbali. Matokeo yalionesha kuwa, watu wengi wakiwemo wazee,

vijana , watoto na hasa wasanii mbalimbali wanapenda kusikiliza, kuimba na kucheza nyimbo hizo katika miktadha tofauti kama vile; mikutano ya Injili, matamasha mbalimbali, shughuli za arusi, misiba na hafla mbalimbali za kijamii. Hivyo, matumizi ya lugha si ni yanadhihirisha ufasihi wa nyimbo za Injiri bali pia hutumika kama nyenzo ya kueneza lugha ya Kiswahili ndani na nje ya nchi. Kwa hiyo, lugha ya Kiswahili huenea kwa watu wengi na kuifanya lugha hiyo kukua kwa watumiaji na uenezaji kwa hadhira iliyokusudiwa na isiyokusudiwa.

4.7 Hitimisho

Sura hii imewasiliha data za utafiti huu, kuchambua na kujadili kwa kina matokeo ya data zilizopatikana katika utafiti huu. Katika sura hii imejadiliwa kuwa nyimbo za Injiri za Rose Mhando zimetumia lugha kisanii katika kujenga kazi ya fasihi na kuibua dhamira mbalimbali ambazo zinawasilisha uhalisia wa maisha ya jamii. Aidha, imeelezwa katika utafiti huu kuwa, nyimbo za Injiri huwasilisha jamii na ni kioo cha jamii. Kwa maana hiyo, zina dhima ya kifasihi ambayo ni pamoja na kuelimisha, kuadilisha, kuonya, kutunza amali ya jamii, kuburudisha na kufunza jamii.

SURA YA TANO

MUHTASARI, HITIMISHO NA MAPENDEKEZO

5.1 Utangulizi

Sura hii ndiyo ya mwisho katika utafiti wetu. Katika sura hii tutawasilisha muhtasari, hitimisho na mapendekezo ya utafiti huu. Hivyo basi sura hii imegawanyika katika sehemu kuu tatu ambazo ni sehemu inayohusu muhtasari, sehemu inayohusu hitimisho la utafiti huu na sehemu inayohusu mapendekezo ya utafiti huu.

5.2 Muhtasari

Utafiti huu una jumla ya sura kuu tano ambazo ndani yake zina mada kuu na ndogo zilizojadiliwa kulingana na mahitaji ya sura husika. Sura ya kwanza ilihusu utangulizi ambapo vipengele mbalimbali vinavyohusiana na utafiti huu

vilibainishwa. Vipengele hivyo ni pamoja na usuli wa tatizo, tamko la tatizo la utafiti, malengo ya utafiti, maswali ya utafiti, umuhimu wa utafiti, mipaka ya utafiti na muundo wa tasnifu. Vipengele hivi kwa ujumla wake ndivyo vinavyomwelezea kwa hakika msomaji kwamba tasnifu hii inahusu mambo gani na kwa nini utafiti huu umefanyika.

Miongoni mwa yaliyojadiliwa katika sura hiyo ni tatizo la utafiti huu ambalo lilikuwa ni ni kuchunguza nafasi ya nyimbo za Injili katika fasihi ya Kiswahili ili kuona ni jinsi gani nyimbo hizo zinatumia sanaa ya lugha katika kuibua dhamira za kifasihi katika jamii. Kwa kufanya hivyo tumeweza kuonesha ni jinsi gani nyimbo za injiri zinabeba dhima ya kifasihi kwa kutumia lugha ya kisanii kuwasilisha dhamira mbalimbali katika jamii. Lengo kuu la utafiti huu ilikuwa ni kuchunguza nafasi ya nyimbo za Injili katika fasihi ya Kiswahili kwa kutumia mifano ya nyimbo za Rose Muhando ili kuonesha jinsi msanii anavyotumia lugha kisanii katika nyimbo zake na kuibua dhamira za nyimbo hizoni Utafiti huu ulikuwa na malengo mahsusi matatu ambayo ni; kubainisha vipengele vya lugha katika nyimbo teule za Rose Muhando, Kubainisha dhamira zinazoibuliwa na vipengele vya lugha katika nyimbo teule za Rose Mhando na kutathimini nafasi ya nyimbo za Injili katika fasihi ya Kiswahili. malengo hayo yalifikwa kutokana na maswali ya utafiti ambayo yaliongoza uchunguzi huu. Maswali hayo ni; Je, ni vipengele vipi vya lugha vinavyojitokeza katika nyimbo teule za Rose Muhando? Je, ni dhamira zipi zinazoibuliwa katika nyimbo teule za Rose Mhando? na je. Nyimbo hizo zina nafasi gani katika fasihi ya Kiswahili?

Katika sura ya pili ilidhihirika kuwa, tafiti mbalimbali zimefanyika kuhusu vipengele vya matumizi ya lugha katika nyimbo za aina mbalimbali. Hata hivyo, utalii wa mapitio ya maandiko tangulizi umedhihirisha kuwa, mpaka sasa hakuna utafiti ambao umefanywa kuhusu nafasi ya nyimbo za injili katika fasihi ya Kiswahili. kwa hiyo, utafiti huu ulifanyika ili kuziba pengo hilo kwa kufanya utafiti wa kina ili kuibua nafasi ya nyimbo za injili katika fasihi ya Kiswahili. Kwa hiyo, utafiti huu unahusu nafasi ya nyimbo za injiri katika fasihi ya Kiswahili kwa kutumia mifano kutoka katika nyimbo za Rose Mhando. Aidha, katika utafiti huu nadharia mbili zilitumika kuchunguza, kuchambua na kujadili data za utafiti huu. Nadharia hizo ni pamoja na nadharia ya hementiki, na semiotiki.

Sura ya tatu ilihusu Mbinu za utafiti. Walengwa wa utafiti huu ni msanii, wanafunzi wa fasihi na jamii. Sababu za uteuzi wa makundi haya zimebainishwa katika sura ya tatu. Sampuli ya utafiti huu iliteuliwa kwa kutumia mbinu ya uteuzi wa madhumuni maalumu. Data za utafiti huu zilikusanywa kwa kutumia mbinu tatu ambazo ni mbinu mapitio ya maandiko, mbinu ya usaili na mbinu ya majadiliano ya vikundi. Mbinu ya usomaji wa machapisho ilikuwa ni mbinu kuu ambayo ilimsaidia mtafiti kusikiliza na kuchambua nyimbo zilizoteuliwa katika utafiti huu. Vilevile mbinu ya usaili na majadiliano ya vikundi zilitumika kama mbinu jazilizi ambazo zilizitumika kujaziliza data ambazo hazikueleweka wakati wa usikilizaji na uchambuzi wa nyimbo za injiri zilizoteuliwa. Kwa maana hiyo, mbinu hizi zilitumika kwa kujazilizana na kukamilishana. Utafiti huu ni utafiti ulitumia sifa za utafiti usiokitakwimu na data za utafiti huu zilichambuliwa kwa kutumia mbinu ya uchambuzi maudhui.

Sura ya nne inahusu uchambuzi wa data za utafiti huu. Kama ilivyobainishwa hapo awali, utafiti huu ulilenga kujibu maswali matatu ya utafiti huu. Kwa kuanza na swali la kwanza lililolenga kubaini vipengele vya lugha vinavyotumika katika nyimbo za Rose Mhando zilizoteuliwa. Utafiti huu ulibaini kuwa, msanii anatumia vipengele vya lugha kisanii katika kujenga kazi zake za fasihi. aidha, utafiti huu ulibaini kuwa vipengele vya lugha vilivyotumika ni pamoja na; sitiari, tashibiha, tashititi, methali, misemo, taswira na takriri.

Katika kujibu swali la pili la utafiti huu ambalo lililenga kubainisha dhamira zinazoibuliwa na vipengele vya lugha katika nyimbo za injili za Rose Mhando. Utafiti huu umebaini kuwa, vipengele vya lugha havitumiki kama pambo la kazi hizo bali hutumika kwa dhima maalumu ya kuibua dhamira zenye kujenga na kusawiri uhalisia katika jamii. Kwa hiyo, utafiti huu ulibaini kuwa, nyimbo za Injili zinaibua dhamira kama vile; wema na huruma, hofu na uwoga, ujasiri na kujiamini, ujinsia, amani, kiburi na jeuri, imani maisha na kuishi, uhuru na kujikomboa, wema, athari ya utandawazi na usaliti.

Swali la tatu la utafiti huu lilikuwa na lengo la kutathmini nafasi ya nyimbo za injiri katika fasihi ya Kiswahili. Matokeo yalionesha kwua nyimbo za injili zina nafsi kubwa katika fasihi ya Kiswahili na maendeleo ya fasihi hiyo. Utafiti huu ulibaini kuwa, nyimbo za Injili hutungwa kwa lengo na dhima maalumu katika jamii, nyimbo hizo hutumia lugha kisanii ili kuwasilisha ujumbe wa kwa hadhira.

Aidha, nyimbo za Injili zina dhima na nafasi ya kifasihi katika jamii. Dhima hizo ni pamoja na; huonya na kukosoa jamii kuhusu masuala mbalimbali ya jamii, huelimisha jamii kuhusu masuala mbalimbali kwa mfano, upendo, amani, kuepuka maovu na masuala ya ndoa na pia hulinda amali za jamii na utamaduni wa jamii ikiwa ni pamoja na lugha ya jamii. Kwa hiyo, nyimbo za Injili zina nafasi muhimu katika fasihi ya Kiswahili kwa sababu hutumia lugha kisanii ili kuwasilisha dhamira mbalimbali ndani ya jamii. Vile vile ni sanaa ambayo inakuza na kuendeleza lugha hususani Kiswahili katika muktadha huu.

5.3 Hitimisho

Utafiti huu ulibaini kuwa nyimbo zote zilizochambuliwa na kujadiliwa zinaonesha kuwa na mchango mkubwa katika fasihi ya Kiswahili. Kazi yoyote ya fasihi huwa na dhima ya kufunza, kuadibisha, kuburudisha, kukosoa, kuelimisha na kuonya jamii. Hii ina maana kuwa, kazi ya fasihi huibua uhalisia wa maisha ya jamii ambayo imemzaa, imemlea na kumkuza msanii wa kazi ya fasihi. Utafiti huu ulibaini kuwa, nyimbo za injiri kama kazi za fasihi huwasilisha uhalisia ulio ndani ya jamii, huelezea maisha ya jamii na kuyahusisha na maisha baada ya uhai. Kwa hiyo, data za utafiti huu zilidhihirisha kuwa nyimbo za Injiri si kwamba zinahusu dini tu bali ni nyimbo ambazo zina dhima ya kifasihi katika jamii. Nyimbo hizi huelimisha, huonya, huadibu na pia huburudisha jamii. Hii ina maana kuwa, watu ndani ya jamii hutumia nyimbo za Injiri katika kujikosoa, kujifariji, kujielimisha kuhusu uhusiano wa binadamu na mungu na pia nyimbo hizi htumiwa kama sehemu ya kuondoa huzuni, kukata tama na kufurahisha. Nyimbo za Injili ni kioo cha jamii. Kwa hiyo, utafiti huu unaonesha kuwa, nyimbo za injiri ni fasihi ambayo hutumika katika

kukuza na kuimarisha fasihi ya Kiswahili. Nyimbo za injiri hutumia lugha kisanii ili kuibua maudhui yake katika jamii.

5.4 Mapendekezo

Utafiti huu umefanywa kwa kutumia nyimbo za Injili za Rose Mhando hata hivyo nyimbo za Injili ni eneo ambalo bado halijafanyiwa kazi kwa kiasi kikubwa. Kwa maana hiyo, utafiti huu unapendekeza tafiti zingine zifanyike katika kuchunguza nyimbo za wasanii wengine wa injili ili kuona ni jinsi gani nyimbo hizo zinatumia fasihi kuibua masuala ya kijamii. Aidha, utafiti kama huu unaweza kufanyika kwa kutumia nadharia ya udhanaishi amabyo inahoji kuhusu maisha na kuwako, uhai na kifo ili kuona ni jinsi gani nadharia hiyo inaweza kutumika katika kuchunguza na kuchambua data za nyimbo za Injili.

MAREJEREO

- Alhabib, E. (2012). *Matumizi ya lugha katika nyimbo za Taarabu*. Tasnifu ya Umahiri katika Kiswahili (M.A Kiswahili). Chuo Kikuu Huria cha Tanzania.
- Abe.d 1 (1965) *Sheria za kutunga Mashairi na matumizi ya amri*, Nairobi, Kenya Literature Bweru.
- Austine (1968) *The African Assertion. A critical Anthology of African Literature*. State University College. New Paltz. New York.
- Babie, E. (1999). *The Basics of Social Research*. Belmont: Wadsworth Publishing Company.

BAKIZA, (2010 - 2008) Utamaduni Zanzibar (15BN. 9987 – 503-03 – 9 Quark

express printly Services).

Bathes, R. (1994). *The Semiotic Challenge*, Barkely: University of Calfonnia Press.

Fredrick Schleier Macher, (1968 - 1834) Ed Andrew Blowie Heme neuties and

criticion Camprige Uk. Cambrige University Press, 282.

Hall, B. (1953). *The Arts of Songs*, Norman University of Oklahama Press.

Hamad, A.K. (1982). *Fasihi simulizi ni nini, Misingi ya Nadharia ya Fasihi* Zanzibar:

TAKILUKI.

Ibrahim H. (1971) – *Mashetani* (New drama from Africa) Oxford University

Press, 1971 African kikuu cha Dar es salaam.

Jilala, H. (2008). *The Artistic uses of Metaphors in Constructing Meanings and*

Messages in New Generation Songs in Tanzania, “M.A.

Kipury, (2001) *Oral Literature of Masai* (Ujuzi Educational Publishers DSM).

Kothari, R.C. (2013) *Research Methology. Methods and Techniques* 2nd New age

Internation (P) LTD, New Delhi.

Kombo, D.K na Tromp, D.L. (2006) *Proposal and thesis writing and Introduction*,

New age Internation (P) ltd, New delhi.

Lakoff, B. na Jonson, S. (1980). *Metaphor we live by* Chicago: University of

Chicago press.

Low, N.R. (2011). *Athari ya lugha katika kuibua dhamira Tasnifu ya umahiri*,

Chuo kikuu cha Dar es salaam

- Magembe, A.K. (1998). Language use in Tanzania Hip HOP Scene “Research paper (Unpublished), Dar es salaam. University of Dar es Salaam.
- Msokile, M.C. (1993) *Misingi ya uhakikiwa fasihi*:EAEP Nairobi.
- Mulokozi, M. and Kahigi K. K (1979).*Kunga za ushairi na Diwani yetu* Dar es salaam TPH.
- Neumen, W.L. (2006).*Social Research*, Sixth edition Boston Pearson.
- Omary, M. (2010; 2011).*Siasa katika Ushairi wa kazelehaba Tasnifu Uzamili Chuo kikuu cha Dar es salaam.*
- Omar.S. (2009), *Tanzania Hip Hop as popular literature* Unpublished Ph D. Thesis University of Dar es salaam.
- Powell, D. and Conway C. (2004) Efferts of students predisposing characteristics on student success founal of Distance Educational Vol 5 no 1, Pg. 20 – 37.
- Schutt,K. (2006).*Investigating the social world*. The process and practices of Research 5thEd thousand oaks. Pine forge press.
- Shaaban, R. (1962). (Kufikirika) in Hisi zetu (Publisher in mkuki na nyota publisher 1991).
- Senkoro, F. E. M. K. (1982).*Fasihi*. Dar es salaam: DUP.
- Speziale, B. na Carpenter, D. (2006).*Qualitative research in Nursing advancing the Humanistic imperative Philadelphia lipp inco tt Williams and wilkins.*
- Wamitila, K. W. (2002) Wahakiki wa fasihi simulizi na vipengele vyake. Nairobi:
- Wilhelm ditthey, (1833 - 1911). The Hermenentics outline of the 18:1 Lectures new literary History Vol.10 no.1 Lliterary Hermenentics (Hutum, 1978) 1 -2 Phonix Publishers ltd.

Young, P.V.C. (1984).Scientific social survey and Research Rnglewood Cliffs: Pren.

VIAMBATANISHI

Kiambatanishi Na. I: 5:01 Ndivyo Ulivyo

Wimbo wa ndivyo ulivyo uko katika kundi la sifa

1. “Naona kama maono”

“Kumbe ndivyo ullivyo”

“Nilidhani kama ndoto”

“Kumbe ndivyo ulivyo”

Nilifikiri nimechanganyikiwa (Kwa kusema hivi)

“Kumbe ndivyo”

Umekuwa mpole, umekuwa mwenye huruma

“(Kumbe) ndivyo ulivyoo”

2. Mawazo yako si mawazo ya wanadamu (baba)

“Ndivyo ulivyoo”

Ni nani kama wewe wakusamehe (Mwepesi wa kusamehe)

“Ndivyo ulivyo”

Wema wako hausemeki katikati ya wanadamu (Yehova)

“Ndivyo ulivyo (wewe) hakuna kupinga (baba)”

Mungu wa mapenzi mema, we Mungu si mwepesi wa hasira

“Ndivyo ulivyo (Hakuna kupinga)

3. Uingilia kati pale tunaposhindwa (wewe)

“Ndivyo ulivyo”

Huingilia kati pale tunapochoka (Jehova) baba

“Ndivyo ulivyo” (Hakuna kupinga)

Umeketi mahali pa juu, Mungu uliyehai

“Ndivyo ulivyo”

(Wewe) huesabu mabaya yetu (Kumbe)

“Ndivyo ulivyo (wewe) hakuna kupinga

4. Mungu aliwakusanya walioachwa ukawakumbatia

(Baba) “ndivyo ulinyo”

Huruma zako zimevuka vilindi na bahari mungu wetu

“Ndivyo uluivyo –Hakuna Kupinga

(Ndivyo ulivyo)

(Ndivyo ulivyo) (Baba hakina kupinga) (Baba)

Nakuabudu wewe (Ndivyo ulivyo)

Nakushukuru wewe (Hakuna kupinga)

Umenikumbuka wewe

Umenitendea wema

Acha nikuabudu wewe (Ndivyo ulivyo) Hakuna kupinga

Nisimulie matendo yako (Ndivyo ulivyo)

Acha nikuimbie wewe

Sauti yangu sauti yangu oohooo

Sauti yangu oohoo

Eee (Hakuna kupinga)

Kiambatanishi Na. II: 5:02 Wimbo Woga Wako

Wimbo wa woga wako uko katika kundi la onyo /kuonya.

1. Mwaka wako na umasikini wako

Hofu yako ni kifo chako

Mashaka nayo ni adhabu yako (mama we)

Kila kitu wasema huwezi, huwezi huwezi

Kwani wengine wameweza vipi Ee

Malengo yako utafanikisha vipi Ee

Ndoto zako utakamilisha vipi (Umejiroga mwenyewe)

2. Epuka vikao vya wapumbavu Eeee (Mwanangu)

Acha kujifunza kwa walioshindwa Ee (Mama)

Walioshindwa wana maneno mengi (oh mama we)

Mchana kutwa utawaona vijiwani Ee

Wakijadili maisha yaw engine

Wakiongelea mipango yaw engine (Ee mama)

Wakikosoa juhudi za wengine

Fulani ana gari amehongwa na fulani

Eti ana nyumba nzuri ameibia kampuni (Mama)

Lakini ya kwao yamewashinda Eee

Jua likisogea nao wanasogea

Hawajui kupambanua nyakati (Ee mama)

Mchana na usiku kwao ni sawa sawa, Eti bora liende e

3. Pole pole (Umejiro mwenyewe Eee)

Umejiroga mwenyewe kwa ujinga wako

(Wewe)umejimaliza mwenyewe

Umejiroga mwenyewe kwa mi kono yako (Jamani)

Pole (umejiroga mwenyewe) (Kwa midomo yako)

Umejiroga mwenyewe

Jeuri yakoo, fedheha kwako, ujinga wako, upumbavu wakoo, hasira

yako, upumbavu wako, aibu yako, umasikini wakoo

umejimalia mwenyewe

Mbumbavu huamini kila neno (jamani) ee
 (bali) mwenyewe akili hufikiri sana jinsi anenavyoo
 Pole, pole (Umejiroga mwenyewe)
 Jeuri yako, uvuvi wako, umasikini wakoo
 (wewe) umejiroga mwenyewe kwa upumbavu wako
 Umejimaliza mwenyewe
 Pole, pole

4. Mchawi wa maisha yako ni wewe mwenyewe,

Adui wa maisha yako ni wewe mwenyewe
 Utagombana na watu bure
 Utawachukia wengine bure
 Utawakasirikia wengine bure
 Mchawi wa maisha yako ni wewe mwenyewe
 Adui wa maisha yako ni wewe mwenyewe
 Jeuri yako, fedheha kwako, upumbavu wako, hasira yako, uvivu wako,
 umasikini wako, (pole,) umejiroga mwenyewe
 Umejimaliza mwenyewe
 Kwa ujinga wako.
 Mpumbavu huamini kila neno, bali mwenye akili huamini jinsi
 anenavyo, Pole umejiroga mwenyewe
 Poleeee (Umejimaliza mwenyewe) nasema
 Umejiroga mwenyewe kwa midomo yako
 Pole kwa ujinga wako.

5. Maneno ya mungu yanasema hivi (Kumbuka)

Asiyefanya kazi na asile.

Asiyefanya kazi huyo ni mwizi eee

Hafai katika jamii yoyote (Jamani)

Wala hafai katika nyumba ya Mungu Ee

Mchonganishi na mwenye fitina ee

31

Hupita nyumba hadi nyumba

Huchonganisha ndugu kwa ndugu

Hukorofisha jamaa kwa jamaa

Asiyefanya kazi ni mtu hatari

Nenda kajifunze kwa waliofanikiwa (Ee mama)

Jifunze kwa waliofanikiwa

(Ebu) Kawaulize wamefanikiwa vipi (mama) utabarikiwa

Bada ya majibu chukua hatua

Fanya kazi kwa mikono yako weeee

Utabarikiwa Mungu yupo eee

(Pole) Umejiroga mwenyewe

Kiambatanishi Na. III: 5:0:3 Wimbo: Utamu wa Yesu**Wimbo wa utamu ya Yesu uko katika kundi la sifa**

1. Lile lile lile $\times$ 3 Eee lile $\times$ 3 Ee mama

Onjeni muone utamu wa Yesu we (mama we) (onjeni)

Mama wee onjeni utamu wa Yesu we

Usione nina raha nimeonja utamu wa Yesu Ee

Si kama nimechanganikiwa (bali)

Nimeonja utamu wa Yesu Ee

Utamu, wa Yesu Ee×2 (utamu, utamu)

(mamee mamee)

(Bwe bwele, bwebwele ×8) Bwebwele

Viko vingi vitamu lakini mwisho wake mauti

2. Viko vingi vitamu lakini mwisho wake kilio

Vingine ni vitamu lakini mwisho wake vichungu kama shubiri

Ni vitamu lakini vinawasha kama upupu

Ni vitamu lakini mwisho vinapalia

Wacheni ni useme utamu wa Yesu E

Thamani yake haisimuliki, imeshinda mauti

Umenitenga na dhambi utamu wa Yesu Ee

Haufanani na asali utamu wa Yesu Ee

Thamani yake imeshinda Almasi

Amani yake haipatikani

(Mbinguni tunakwenda bure, wokovu tumepata bure)

(amani tumepata bure (mama)

Oh”utamu wa yesu Ee

Umenitenga mbali na dhambi utamu wa yesu Ee

Usione tuna raha tumeonja utamu wa hyesu Ee

Usione tunacheka tumeonja utamu wa yesu Ee

Dhambi zetu zimesamehewa

Umetusogeza karibu na Mungu utamu wa yesu

3. Walio chini wameinuliwa

Badala ya kilio ni kicheko

Badala ya aibu utukufu utamu wa yesu Ee

Mito ya Baraka ina tiririka utamu wa yesu Ee

Utamu wa yesu E

Nimeonja utamu wa yesu ee

Bwebwele bwebwele

Songela songela,(Shankuru songela)

Zigzigi

Bwelele (buliree)

Bwelele (buliree)

N'gan'gana (n'gan'ganaa)

(Tunasema igwe, igwe,igwe)

4. Ukitaka magari mazuri, onjeni utamu wa yesu Ee

Ukitaka majumba mazuri, onjeni utamu wa yesu Ee

Ukitaka kubarikiwa, onjeni utamu wa yesu Ee

Ukitaka kuinuliwa, onjeni utamu wa yesu Ee

Utamau, utamu, utamu, utamu

Bwebwele

Songela (Saukumu songela)

Zigizigi (Zigizigi)

Bulile Bulilee

N'gan'gana (n'gangana)

Igwe, Igwe (Igwee)

Simokimo kwa yesu simokimo

Nasema (Siogopi) kwa yesu simokimo

Nasema (wataka) Kwa yesu simokimo

Wapige waue kwa yesu simokimo

Mama (Raha nimeonja) utamu wa yesu Ee

Bwebwele

Songela

(Zigizigi) (Zigilee)

Bulite kwa yesu Bulitee

N'gang'ana (n'gan'gana)

Tunasema Igwe (Igwee)

Yambala

Yambala (Ibwee) (Huree)

Mama mama....

Kiambatanishi Na. IV: 5:04 Wimbo: Achia

Wimbo wa Achia uko katika kundi la kemeo

1. Jamani mateso haya mpaka lini

Jamani ukiwa huu mpaka lini

Nyumbani kwetu wenyewe tunakuwa wageni

Kwenye nchi yetu tumekuwa wageni/kwenye nchi yetu wenyewe

tunaishi kwamashaka kama watoto wa kambo

Haki zetu za msingi nazo zimenyan'ganywa

2. Kumbe ibilisi umekamata Baraka zetu kumbe shetani

umekamata mafanikio yetu Sasa tunasema

Utake, usitake, tunasema (uachie)

Tumechoka,sasa nasema (Achia)

Achia kwa jina la yesu (achia)

Achia ndoa yetu (achia)

Achia mabinti zetu (achia)

Dhahabu, fedha (achia)

Lelelee (achia)

3. Alama, vita vyetu si nyama bali ni falme na mamlaka. (Tunabomoa) nguvu

za wakuu wa giza

(Nasema tutashindaa) Tunabomoa

Nguvu za kutawaliwa (Tunabomoa)

Nguvu za wakuu wa giza (Tuna bomoa, tunavunja)

Kuta za umasikini (Tunabomoa)

Lazima tushinde

4. Tumevumilia kwa muda mrefu Ee

Hutufanya adui sisi na baba zetu

Tumekuwa wajunga tusijue haki zetu e

Saa imefika sasa utoke kwetu

Sasa tumeona hivi ni mali yetu

Sasa tumejua hivi ni mali yetu

Dunia na vilivyomo ni mali yetu

Upende usipende lazima uachie (Tumechoka) Achia shetani lazima uachie

(Achia) mbinu na zisikie Ardhi iseme Amina

Toka kwenye mipaka yetu

Lazima uachie (toka kwenye nyumba etu) Achia (Wasomi wetu) Achia.

Kiambatanishi Na. V: 5:05 Wimbo Raha Tupu

1. Wimbo wa raha tupu uko katika kundi la sifa.

Kweli ndani ya Yesu ni raha tupu ajabu kama vile upendo,

Uvumilivu, utuwema.

Zaidi ya yote tunaimba milele mileleeeee

Jamani twendeni (kule) kule kna soda

(mezani pa baba) (kule) kwa baba, kuna nyama choma nia za dhahabu Eeee
(Raha tupu) kwa yesu.

2. Hakuna kulewa, hakuna uchawi, hakuna mateso, hakuna (Raha tupu)
umbeya hakuna bali furaha.

Furaha amani, uvumilivu, utu wema fadhili zaidi ya yote.

Ndani ya yesu kuna furaha ajabu upendo,uvumilivu, furaha ajabu, uvumilivu
utu wema na fadhili.

Eiya Eiya Eiya (Yesu ni bwana “Yesu ni Mungu)

(Mwana wa mwanaume) yesu ni Mungu, ni bwana

3. Kweli ndani ya Yesu kuna raha ya ajabu ni nani atakayetutenga na upendo
wa Mungu atakayenifanya eti nimwache Mungu wangu (HAPANA)

Ikiwa uchawi, uongo,mauti (Hapana)

Uchawi – “Uhand some”

Upendo furaha amani

Kuimba milele milele

Kiambatanishi Na. VI: 5:06 Wimbo: Tamalaki

Wimbo wa tamalaki uko katika kundi la sifa na kuabudu

1. Ee bwana Mungu wa dunia yote ishangilie

Nani kama wewe

Sifa zako zinapita mipaka

Chini ya bahari Ee (uhimidiwe)ee

2. Yale maji yalipokuwa bahari ya shamu yalijishindia

Mataifa yasiposikia habari zako yalitetemeka

Wafalme walipo yaona (Matendo) walitetemeka

Walitamalaki Eee

3. Nasema ndiye bwana

Amenifanya agano na watu

Agano la milele (uhimidiwe) Ee

Tamalaki

Jina lako linaweza (Tamalaki) uhimidiwe

Umewavika

4. Kama mfalme wa samba umeketi mahali pa juu

Uliotikisa milango ya kuzimu, falme za giza zilitetemeka

Tunasema wewe ndiwe Mungu

Ndiwe Mungu wa dunia yote

Tamalaki

Wengine wainuliwe Eiye , Eiye, Eiye tamalaki

Aleluya yehova

Inuka kwenye kiti cha enzi

Kutana na shida za wanao

Wanao wanamagonjwa sugu

Hueshimiwe, uhimidiwe baba – Haleluya baba

Kiambatanishi Na. VII: 5:07 Wimbo: Kamata Pindo

Wimbo wa kamata pindo lipo katika kundi la kusihi au sisitizo.

1. Mama, mama, mama Aie

Kamata pindo la yesu (Shikilia)

Aie kamataka pindo la yesu (Shikilia)

Usimwache akuponyoke (Shikilia)

Ale kamata (Shikilia)

Ale kamata (Shikilia)

(Aiiii)

2. Yule mwanamke aliyetoka damu miaka 12 leo ni leo lazima nipone

ugonjwa wangu haijalishi majirani nao wananitizama vipi

Haijalishi marafiki nao wanasema nini

Wachawi sikilizeni

Nitakwenda (Nitagusa) pindo la yesu nipone

Mama (Aiye) mama leo unateseka, mbona leo unateseka na magonjwa yako

Yesu anapita lakini unanyamaza kimya

Amesema njoni wote msumbukao

We hujui pa kwenda

Wachawi wamekutesa

3. Haijalishi mpenzi wako wa zamani atasema vipi, peleka mizigo yako ili

upone

Magonjwa yako peleka kwa yesu upone

(Jipenyeze) (Vuta)

Kamata pindo la yesu (shikilia)

Usimwache mn'gan'ganie

Kamata (Pindo) shikilia

We kamata pindo la yesu usimwache aende zake

4. Kamata pindo la yesu shikilia kwa mikono Aii hii

Ni nani mwanaume kama yesu (Hakuna)

Anayeweza kufufua (hakuna)

Nani mwanaume anayeponya magonjwa sugu

Anaye fukuza wachawi sugu

Anayefukuza wenye kibur

(kamata) pindo shikilia

Aihii

Jamani kwa yesu e Aiiye (Salama)

Ukiwa kwa yesu (salama), Aiye,

Kiambatanishi Na. VIII: 5:08 Wimbo Imbeni na Kusifu

Wimbo wa imbeni na kusifu uko katika kundi la sifa

1. Haleluya mbigu sifuni

Tangazeni ukuu wake

Waambieni watu wote

Habari za maajabu yake

Abeli ameanguka

Yule nyoka ameanguka

Utukufu ni nguvu

Mkono wako wenye nguvu

2. Katikati ya watu wote

Nanyi mpigananyi hodari

Shujaa asiyeshindwa

Haleluya imbeni na kusifu

Imbeni binti sayuni

Imbeni che che che

Mungu aliposimama, Nchi ilitikisika

Alipotoa sauti yake, milima ilitikisika

3. Naye mpiganaji hodari shujaa asiyeshindwa

Imbeni na kusifu haleluya

Shuka na utukufu mbinu na inyamaze kimya

Utukufu

4. (Sifa) Yuko wapi mungu kama wewe

Katikati yake (Haleluya)

Imbeni na kusifu (Imbeni mungu wetu)

Njalo (Shangwe)

Glory, glory (Messiya glory), forever glory

Si walele njaro mama

Kiambatanishi Na. IX: 5:09 Tenda Wema

Wimbo wa tenda wema uko katika kundi la kusihi/sisitizo

1. Oi Oi Oi we (nenda)

Tenda wema nenda zako (nenda)

Usingoje kusifiwa a (mama we)

Usisubiri asante (nenda)

Usingoje shukrani (nenda)mama we (nenda)

Wanadamu si wema (mama) we we

Wana meno wanauma (mama) we

Wanawasha kama pilipili (mama) we

Wana upupu utajikuna (we)

Meno yao kama chuma

Tenda wema nenda zakoUtalipwa na mungu.

Usisubiri kusifiwa (mama we)

Usingoje shukrani (mama we)

Makubwa yatakukuta (Mwenzangu we)

Makubwa yatakukuta (Pole we)

Matusi utayasikia (Pole we)

Dhihaka hutadhihakiwa (mama we)

Lazima utachukiwa (mama we)

Tenda wema nenda zako(mama)

Nasema usijejiua (mama we)

Nenda nenda nasema nenda

(oh nenda) utalipwa na Mungu.

2. Siku ya mateso yako (pole we)

Siku ya mateso yako mama (mama we pole we)

Siku ya huzuni yako (mama)

Siku ya mahangaiko yako (Mama we)

Siku ya anguko lako (mama we) (Pole we)

Waliokuwa rafiki zako (Mama)
 Watageuka mwiba kwako (pole)
 Waliokula chakula chako (Mama we)
 Watageuka anguko lako (pole)
 Uliotenda mema kwao
 Uliowasaidia kimbelembele
 (Eti wewe) kimbelembele
 Mama mama (mama we)
 Usichoke kutenda mema
 Utalipwa na mungu.

3. Wacha niseme ukweli (jamani)

Ngoja niseme ukweli (mwenzangu we)
 Wanadamu wahabebeki (hawabebeki)
 Hata ukifanya nini (hawa bebeki)
 Wabebe wa maturubai
 Watachukua na viwembe jama we (mama we)
 Wachane maturubai (kweli)
4. Wabebe kwa mbeleko ya chuma (hawabebeki)

Watatafuta misumari (jama ee) mama
 Watagonga ngo, ngo, ngo, ngo, ngo, ngo, ngo
 Wape chakula wale
 Tena watakushitaki (mama we)

Nenda, nenda, ah nenda

Utalipwa na Mungu.

Kiambatanishi Na. X: 5:10 Wimbo Raha

Wimbo wa raha uko katika kundi la sifa

1. Hapa, hapa ndipo penye raha

Hapa hapa ndipo penye raha

Hapo ndipo penye raha.

Hapo kwa yesu (pana raha)

Nyumbani mwa mungu (hakuna raha)

Hatupigani vikumbo (Kwa raha)

Hatusemi mafumbo

Tunaselebuka (jamani raha)

Kuna raha.

2. Hapahapa ndipo kwenye raha

Haturushani roho

Hatusemani mafumbo

Hatupigani vikumbo tuna selebuka (Jamani raha)

3. Baba, mama njoo kwa yesu (utupe raha)

Kijana njoo kwa yesu (Upate raha)

Tua Mizigo Yako (Upate raha)

Leta magonjwa yako

Mtwike yeye fadhaa zako (Upate raha)

Anasema njooni kwangu ninyi (Muone raha)

Kiambatanishi Na. XI: 5: 11 Wimbo Face Book

Wimbo wa facebook upo katika kutoa onyo

1. Face book, face book twitter, amekuwa mungu wa kanisa la leo

Face book twitter amekuwa hakimumu wa kanisa la leo

Face book, Face book, twitter

Amekuwa mfalme wa ulimwengu wa leo

Face book, face book twitter

Nikichaa kamili wa kizazi cha leo (Eee) huzuni

Wo,wo, wo machozi

2. Kuna baa kubwa nililoliona chini ya jua

Kuna baa kubwa nililoliona chini ya jua

Eti twitter amekuwa hakimu wa knisa la leo ni ajabu sana

Angalia sana leo bwana kanisa lako lina hali mbaya

Watu wako hawajui pa kwenda ni kama

Wakristo wamekuwa wajinga, hawajui siku ya kujiliwa kwao

Wachungaji wamekosa hekima kutoa maamuzi ya matatizo yao

Eti face book twitter amekuwa mungu kwa kanisa la leo

Eti , face book twitter amekuwa Mungu wa kanisa la leo

Eti , face book twitter amekuwa hakimu wa matatizo yao

(Hivi) ni nani aliyewaloga

(Ni utandawazi) aibu

Na wakristo wanatia aibu wanaacha majukumu (kosa wanachat)

Wameacha kumfuata Mungu

Wameharibika (kisa wanachati)

Wanafunzi wanachelewa kwenye masomo

Wanafunzi wanafeli mitihani (Eti wanachati)

Wafanya kazi wanachelewa kazini (Kisa wanachati)

Madereva wanasababisha ajali (kisa wanachati)

WO, WO (Eti wana chati)

3. Eti ndoa nyingi zimeshavunjika (eti wanachati)

Wengine wanasua sua sua sua

Wakristo wanasahau kufanya maombi (eti wanachati)

Wanafunzi wanafeli mitihani (Eti wanachahti)

Wabunge wanachelewa bungeni (eti wanachati)

Wamesahau kutoa hoja bungeni (Kisa wanachati)

Wanasinzia bungeni

Madaktari wanasababisha vifo (eti wanachati)

Wakristo hawasomi neno

Wanasahau kufanya maombi (Kisa wanachati)

Face book Face book twitter amekuwa Mungu kwa kanisa la leo

Face book Face book twitter amekuwa hakimumu kwa kanisa la leo

Face book Face book twitter amekuwa mfalme wa ulimwengu wa leo

Face book Face book twitter amekuwakichaa kwa kizazi cha leo

4. Wanadamu wamechanganyikiwa hawajui pa kwenda

Wamekuwa ni wenda wazimu

Wanadamu wamechanganyikiwa

Face book amekuwa

Hivi ni nani aliye waloga (ni utandawazi)

(Face book twitter) amekuwa mungu wa kanisa la leo

Whatssup

Kizazi cha nyoka (Dot com)

Kiambatanishi Na. XII: 5:12 Wimbo: Nibebe

Wimbo huu wa nibebe uko kwenye kundi la ombi

1. Ni bebe ni bebe ni bebe

Ewe yesu uni bee

Nichukue unibebe

Mikononi mwako niwe salama

Ee Mungu angalia kunena kwangu

Na usikie sauti ya kilio changu

Moyo wangu umechoka Sana (baba)

Kwa ajili ya wingi wa mateso yangu.

2. Nafsi yangu imegandamana na mavumbi

Niokoe mikononi mwa midomo ya mbwa

Kwani ninateswa sana kwa ajili yako baba

Niokoe mikononi mwa watu wabaya

Fanya hima unisaidie (ni bebe)

Ni mechoka peke yangu safari ni ngumu, ndefu ni bebe mama (baba) ni bebe.

Chorus

Ni bebe ni bebe ni bebe ni bebe ni bebe ni bembeleze ni bebe

Ewe yesu unibebe

Ni chukue unibebe

Mikononi mwako niwe salama.

3. Macho yangu yamedhoofu kwa machozi

Kwani mateso yangu hayapimiki kwa mizani

(Bali) ni rafiki yangu tuliyejuana naye sana

Tulikula pamoja, tulisali pamoja, kanisani pamoja, Bwana asifiwe kwa

sana kumbe mwenzangu alikusudia kuniangamiza Ee (ni bebe)

Chorus Ni bebe.....

Kweli nimeamini adui wa kwanza ni yule wa nyumbani mwako

(ni bebe)

Ni bebe.....

Hata niliwasaidia nao wamenishuhudia uongo

(baba) – unichukue salama.

Chorus Ni bebe.....

Wengine wakinibeba nitaambulia matatizo yesu (ni bebe)

Dunia ikinibeba watanipeleka Jehanamu (Yesu ni bebe)

Marafiki wakinibeba watanipeleka pa baya (Yesu ni bebe)

Baba ni bebe, yesu ni bebe, nibembeleze ni bebe

Nichukue mbinguni salama,

Chorus ni bebe.....

Ni fike mbinguni nikamwone baba (Amen)

Nifike mbinguni nikapumzike (Amen)

Katika kiti cha enzi nisimulie (baba) Amen

Ni kawaone wenzangu wale walionitangulia

Ee yesu ni bebe ukifika kule mbinuni salama

Nimechoka peke yangu safari ngumu siwezi

(baba), (baba) peke yangu safari ni ngumu siwezi

Hivyo hizo ni nyimbo teule zilizobainishwa katika utafiti huu ili kutathmini mchango wa nyimbo za injili za Rose Muhando katika kukuza lugha ya Kiswahili nyimbo hizo ni **Ndivyo ulivyo, Woga wako, Tamalaki, Shikilia Pindo, Achia, Imbeni na kusifu, Nibebe, Utamu wa Yesu, Raha, Raha tupu, na Face Book.**

Kiambatanishi Na XIII:1

Dodoso linamhusu mtunzi (Rose Muhando) wa nyimbo za Injili.

- i. Taja jina lako halisi

.....

- ii. Nini lengo au malengo ya kutunga nyimbo zako za Injili Je nyimbo zako zina nafasi ganikatika fasihi ya Kiswahili

.....

- iii. Je unatoa ujumbe gani kwa wapenzi wa nyimbo zako na hata wale wanaosikiliza

.....

.

- iv. Je kwa wale wanaozichambua kazi zako unawashauri nini?

.....

Kiambatanishi Na XIII: 2

Dodoso Kwa ajili ya wazee/Vijana

- i. Naomba nitajie jina lako tafadhali

.....

ii. Nitajie wasanii wa tatu wanaoimba nyimbo za Injili tafadhali??

.....

iii. Je kuna umuhimu na nafasi gani katika nyimbo za Injili katika fasihi ya Kiswahili Hususani katika nyimbo za Rose Muhando.??

.....

iv. Je unamtazamo gani kuhusu dhamira au maudhui yaliyomo katika nyimbo za Injili za Rose Muhando?

.....

Kiambatanishi Na. XIII:3

Dodoso kwa ajili ya watoto umri wa miaka (15 - 17)

1. Tafadhali nitajie jina lako

.....

2. Je umewahi kusikia nyimbo za Injili za Rose Muhando?

.....

3. Je unafikiri hizi nyimbo zina umuhimu gani kwako na kwa jamii

.....

4. Je hizi nyimbo zina nafasi gani katika fasihi ya Kiswahili

.....

Kiambatanishi Na XIV

TAARIFA FUPI YA MSANII WA NYIMBO ZA INJILI ROSE MUHANDO

Katika nyimbo za Injili Rose Muhando anadhihirisha kuwa amezifunga yeye

mwenyewe hizo yimbo za Injili.

Sababu na malengo ya kutunga na kuimba kwake

- a. Ni matukio halisi ya maisha yake karibiu nyimbo zote zina uhalisia
- b. Kufikisha ujumbe wa Injili kwa watu/ Jamii
- c. Kukuza lugha hususan fasihi ya Kiswahili
- d. Kupata kipato
- e. Kuonesha kipaji alichojaaliwa na kuwatia moyo wanawake kuwa wanaweza wasikate tamaa ya maisha.
- f. Kuonyesha kwamba nyimbo za Injili hutumia lugha kijamii.